

West-Papoea: eindelijk is er hoop

(pagina 2)

In dit nummer

West-Papoea: eindelijk is er hoop.....2

Ook de rechters waren koloniaal.....7

Het boekje van Vrugtman (1).....9

Sophiahof – Van Indië tot nu.....13

Trans-Java-snelweg is bijna klaar.....16

Ebbe op Java.....16

Ik verdoezel niks.....17

Opatja.....20

Zoeken oorlogsgraven Javazee gaat door...25

Kort Indisch.....26

Acteertalent gezocht voor Indonesische speelfilm.....29

Veluwebataljon.....30

Tong Tong Fair.....36

Van de redactie

In dit aprilnummer weer een keur aan interessante artikelen. De redactie heeft twee auteurs weten te interesseren om inhoud aan NICC Magazine te leveren. Chris Ebbe verzorgt een serie korte reis-anekdotes onder de titel: "Ebbe op Java". Fred Mayer heeft ons een reeks korte verhalen toegezegd, die aan het thema spookachtig of spookverhaal beantwoorden en zich afspelen in Indonesië. Zijn eerste verhaal heet: "Opatja". De redactie hoopt met hun bijdrage de lezers een plezier te doen. Verder aandacht voor de website "Het Veluwebataljon" van Wim van der Burg, een artikel dat wij hier graag aan u doorgeven. Tenslotte is de jaarlijkse Tong Tong Fair op komst. Lees hier meer over in dit nummer. Veel leesplezier.

Heeft u overigens zelf een

verhaal te vertellen, waarvan u denkt dat dit onze lezers zal interesseren? NICC Magazine stelt haar redactionele inhoud graag voor u open. De redactie wenst u weer heel veel leesplezier. Graag willen wij u ook wijzen op de mogelijkheid **NICC Magazine als advertentie medium** te gebruiken. Hierbij een oproep aan alle lezers die eigenaar zijn van een bedrijf of er werkzaam zijn als PR manager om NICC Magazine als mogelijkheid te zien om **uw bedrijf of product onder de aandacht** van nu 9500 abonnees te brengen. Tevens willen wij een beroep doen op uw waardering als abonnee voor het zeer vele werk dat wij maandelijks aan NICC Magazine hebben. Houdt u in gedachten dat NICC Magazine geheel GRATIS is, hetgeen echter niet betekent dat wij geen kosten hebben. Juist in deze tijden is

uw betrokkenheid bij NICC Magazine van groot belang en vragen wij u een **VRIJWILLIGE DONATIE**. Wij zullen u daarvoor zeer dankbaar zijn en u zult verzekerd zijn van een blijvende gratis toezending van uw geliefde en gewaardeerde NICC Magazine. Onze volledige bankgegevens zijn: (BIC: RABONL2U)

NL39 RABO 0129 2168 36,

t.n.v. **N.I.C.C.** Den Haag NL.

Mogen wij u tenslotte vragen om NICC Magazine zoveel mogelijk bij uw familie, vrienden en kennissen onder de aandacht te brengen? Vraag hen ook gratis abonnee te worden. Wij wensen u weer veel plezier met uw NICC Magazine. En mede dankzij uw donaties en advertenties kan NICC Magazine helemaal GRATIS blijven.

Hans Vogelsang, hoofdredacteur.

West-Papoea: eindelijk is er hoop

Door: Tom Peeters

"In West-Papoea wordt de essentie van onze menselijkheid gereduceerd tot het niets", stelt Benny Wenda fel. Het is 1 december 2017 en hij heeft net de Morgenstervlag gehesen in het Engelse Oxford, waar hij een politieke vluchteling is. Elk jaar op die dag gaat de officieuze vlag van West-Papoea, de hoogte in op 250 locaties in 50 landen. Niet in West-Papoea zelf, of toch niet openbaar, dat is immers een daad van verzet die kan leiden tot celstraffen van 7 tot 15 jaar.

Wenda is de Britse campagne-leider van de Organisatie voor een Vrij Papoea (OPM). "We worden behandeld als beesten in een militaire bezetting die neigt naar apartheid. Tienduizenden zijn noodgedwongen gevlucht, achterblijvers leven onder constante terreur. Bijna elke dag arresteert,

foltert en vermoordt het leger Papoea's zonder reden", vertelt Wenda aan The Independent.

De Indonesische overheid is de boosdoener. Jakarta regeert al meer dan een halve eeuw over West-Papoea, na een illegale machtstransfer, oogluikend toegestaan door de VN, de VS en Nederland.

'Jakarta regeert al meer dan een halve eeuw over West-Papoea, na een illegale machtstransfer oogluikend toegestaan door de VN, de VS en Nederland'

En hoewel de Indonesische president Joko 'Jokowi' Widodo hard z'n best doet om te tonen dat Indonesië het goed voor heeft met West-Papoea, suggereren de internationale rapporten iets

anders, de laatste drie jaar is het geweld alleen maar toegenomen.

Zeid Ra'ad Al Hussein, de VN-commissaris voor Mensenrechten, meldt: "alsmaar meer berichten over willekeurige aanhoudingen en overdreven machtsvertoon van de veiligheidstroepen". Komt het nog ooit goed voor West-Papoea?

Genocide in slow-motion

Beeld u zich een land in waar de bergen gemaakt zijn van goud, zilver en koper, waar de rivieren en zeeën wemelen van vis en waar het landoppervlak bedekt is met kostbaar hardhout, een land dat overvloedig veel aardgas heeft, maar ook intense natuurschoonheid: ongerept oerwoud, woeste junglerivieren en 's werelds enige beschermde intacte doorsnede van bergen met

besneeuwde toppen tot een tropisch zeemilieu.

In zo'n schatrijk land moeten de mensen het wel goed hebben. Toch? Niet dus. Hoewel ze op een goudberg wonen waarvan de omvang amper te vatten valt, zijn de meeste West-Papoea's straat-arm. Ze zijn lastiggevallend, vernederd, verkracht en vermoord. Hun tradities zijn ondermijnd, hun grondstoffen geroofd en hun milieu, het land waarvan ze al sinds mensenheugenis leven, worden vernield.

West-Papoea is de naam die de Papoea's kiezen voor hun land, het Indonesische gedeelte van het eiland Nieuw-Guinea. Het bestaat uit de Indonesische provincies Papoea en West-Papoea. Sinds 1962 zwaait Indonesië de plak in West-Papoea, ook al hebben de Papoea's etnisch, cultureel en geografisch weinig gemeen met de Indonesische archipel.

De Indonesiërs regeren met harde hand. Ze zijn als de dood voor het verliezen van West-Papoea. Daarom drukken leger en politie elke zweem van nationalistische gevoelens of separatisme keihard de kop in. Opstanden leiden tot

buitensporige vergeldingen, de Morgenstervlag werkt op de Indonesische ordehandhavers als een rode lap op een stier. Het geeft hen een vrijgeleide om er op los te kogelen of matrakkeren. De vergelijking met een politiestaat is nooit veraf.

Het aantal slachtoffers van de Indonesische terreur is moeilijk in te schatten. Jakarta sluit West-Papoea hermetisch af voor alle journalisten. Onlangs moest een journaliste van de BBC Papoea verlaten omdat haar tweets 'de gevoelens hadden gekwetst' van de Indonesische legerleiding.

Wat stellen die gevoelens voor in verhouding met het Papoease lijden? Australische universiteiten menen dat sinds de jaren zestig 100.000 tot een half miljoen Papoea's zijn omgekomen door de Indonesische bezetting. Zij noemen het 'een genocide in slow-motion'.

Vrije keuze of geen keuze

De kiem van de huidige situatie is geplant in 1949, toen Nederland z'n kolonie Nederlands Indië de vrijheid 'schonk'. De nieuwe natie

heette Indonesië, maar de Nederlanders kozen ervoor om westelijk Nieuw-Guinea onder controle houden totdat de Papoea's klaar zijn om er zelf te regeren.

Daar kan Soekarno, de eerste president van de jonge natie, niet mee lachen. Hij is niet gediend met een blijvende koloniale aanwezigheid op de drempel van Indonesië en roept West-Papoea uit tot speerpunt in zijn eeuwige strijd tegen het Nederlandse imperialisme. West-Papoea is van ons, stelde hij. Soekarno beweert het territorium te willen verenigen dat verdeeld was door het kolonialisme. De regio is historisch nooit verenigd geweest, de archipel was immer een aaneenschakeling van koninkrijken en sultanaten.

Nederland zet de ontvoogding van West-Papoea voort en het land krijgt een volksraad, een leger, een volkslied en een vlag. Kortom, alles om als land beschouwd te worden. Wanneer op 1 december 1961 de Morgenstervlag voor het eerst wappert in West-Papoea, lijken alle nodige stappen naar zelfbeschikking gezet. Totdat

Indonesië het heft in eigen handen neemt.

Voorzien van Sovjetwapens vallen paratroepers West-Papoea binnen, om terug te vorderen wat volgens de meeste Indonesiërs, maar weinig Papoea's, altijd al tot de Republiek Indonesië behoorde. Een herhaling van de onafhankelijkheidsstrijd tegen Indonesië is wel het laatste wat de Nederlanders willen.

'Om te beletten dat Indonesië het volgende land wordt in het Zuidoost-Aziatische communistische blok beslist president John F. Kennedy om Soekarno te paaien met West-Papoea'

Ook in het Witte Huis weerklinkt gevloek. Om te beletten dat Indonesië het volgende steentje wordt in de Zuidoost-Aziatische communistische domino beslist president John F. Kennedy om Soekarno het hof te maken. Door hem Papoea op een presenteerblaadje aan te reiken, wil Kennedy een Koude Oorlog-rampenscenario vermijden. Dat is hem dierbaarder dan de mensenrechten van de honderd-duizenden inheemse bewoners in een gemarginaliseerde hoek van de wereld.

Onder druk van de VS offert Nederland schoorvoetend West-Papoea op.

Indonesië en Nederland ondertekenen in 1962 het Verdrag van New York, dat de controle over West-Papoea in Indonesische handen legt. De Nederlanders hebben wel een clausule kunnen toevoegen: binnen zeven jaar moeten de Papoea's zelf kunnen

beslissen over hun toekomst, de Act of Free Choice. Die volksraadpleging komt er in juli en in augustus 1969. Niet dat alle 800.000 Papoea's mogen stemmen. Nee, Jakarta kiest zorgvuldig 1026 stamoudsten uit. Het leger maakt hen diets dat ze maar beter stemmen voor integratie in Indonesië. Het is niet verwonderlijk dat de stamoudsten, aangemoedigd door het figuurlijke pistool tegen hun slaap, stemmen. De fraude is zonneklaar, maar de VN staan erbij en kijken ernaar. The Act of Free Choice wordt daarom herdoopt tot de Act of No Choice.

Kolonie wordt bezetter

De Papoea's voelen zich zwaar beetgenomen. Zij zijn geofferd op het altaar van de geopolitiek, ten bate van buitenlandse machten. Soekarno ziet zijn droom vervuld, hij staat aan het hoofd van een Indonesische Republiek van Sabang tot Merauke, de twee uiterste punten van de archipel. De kolonie wordt kolonisator. Sindsdien betwisten velen de wettigheid van de stemming. Indonesië noemt het statuut van West-Papoea evenwel finaal.

Al kleeft er een VN-stempel op, de transfer blijft illegaal. "De gevoeligheid bij VN is groot", zegt Raki Ap, woordvoerder van Free West Papua in Nederland. Aps moeder verhuisde met haar vier zonen naar Nederland toen de Indonesische militairen haar echtgenoot, Aps vader, in 1984 vermoordden. "De VN zullen hun fouten moeten toegeven. Dat is lastig, maar dat wil niet zeggen dat ze ervan moeten wegkijken".

"Hetzelfde geldt voor Nederland", zegt Ap, "Het hele hoofdstuk over Nederlands Nieuw-Guinea is hier uit de geschiedenisboeken gehaald, dat zegt voldoende. Ook bij de Nederlandse politici merken we de paniek wanneer we de kwestie oprakelen.

Het Nederlands buitenlands beleid focust nochtans op de handhaving van inter-nationaal recht. Dat geldt schijnbaar voor iedereen en overal, behalve in hun eigen voormalige kolonie".

Er schuilt evenwel meer achter de bezetting. Het behoud van West-Papoea is voor Indonesië niet alleen cruciaal vanwege een pervers gevoel van nationale trots. Economische overwegingen zijn minstens even belangrijk.

Diep in de wilde Papoease hooglanden vindt een Nederlandse geoloog in 1936 een monoliet tjokvol hoogwaardige erts, de Ertseberg. Legergeneraal en latere president Soeharto heeft het gemunt op die natuurlijke bronnen, maar hij weet dat zijn land geld noch technologie heeft om een mijn te exploiteren op 4100 meter hoogte in een van West-Papoea's meest afgelegen regio's.

Daarom doet Soeharto ook een beroep op Freeport-McMoRan. Dat Amerikaanse mijnbedrijf legt wegen en pijplijnen aan en bouwt een haven, een landingsbaan, een energiecentrale en een dorp. Soeharto besluit zonder enige autoriteit –de Act of Free Choice is nog niet gestemd– delen van West-Papoea aan een Amerikaans bedrijf te verkopen.

Afvalrivier onder Grasbergmijn

Het lijkt een lucratieve deal voor alle partijen. In ruil voor de exploitatierechten krijgt Indonesië belastinginkomsten en een minderheidsaandeel van 10 procent.

Freeport draait een torenhoge omzet. Wanneer de productie van Ertsberg stagneert in de jaren tachtig, ontdekt het bedrijf even verderop de Grasberg. Hier steken meer bekende goudreserves in de grond dan eender waar op aarde. En het is niet eens een goudmijn! In de eerste plaats wordt hier koper gedolven, goud is een bijproduct.

"Het potentieel van West-Papoea is slechts begrensd door onze eigen verbeelding", meldt Freeport-voorzitter James Moffett in de jaren negentig trots aan z'n aandeelhouders. Er zit nog altijd voor tientallen miljarden dollars aan goud en koper in de grond.

'Ooit was dit een rijk zoetwatermilieu, nu is het waterleven in de valleien dood. Onderzoekers meten tot 225 kilometer ver hoge niveaus van toxiciteit'

Freeport schurkt zich gewillig aan tegen dictator Soeharto en z'n trawanten. Het exploitatiebedrijf betaalt voor hun vakanties en het onderwijs van hun kinderen, geeft hen hier en daar een procentje en maakt hen slapend rijk. Kortom, het is een volmaakt huwelijk, maar wel op de kap van het milieu en het Papoease volk, dat kan fluiten naar z'n onafhankelijkheid.

Mijnwerkers gooien dagelijks 700.000 ton steenafval in rivieren. Ooit was dit een rijk zoetwatermilieu, nu is het waterleven in de valleien dood. Onderzoekers meten tot 225 kilometer ver hoge niveaus van toxiciteit. Onder een berg van weelde, zo parafraseert

The New York Times, schuilt een rivier van afval.

Ter verdediging wijst Freeport op het moeilijke terrein. Afval dumpen in de rivieren, zo meent de leiding, is de beste oplossing (lees: de goedkoopste). Want hetzelfde Freeport spaart koste noch moeite om goud en koper met pijplijnen door onherbergzame bergen en de jungle te vervoeren. Freeport staat symbool voor de buitenlandse roofdierbedrijven die te werk gaan zonder acht te hebben voor de inheemse bevolking. Ook BP heeft een aardgasinstallatie in West-Papoea.

150.000 dollar voedselkosten

Sinds 1969 zijn beschuldigingen van mensenrechteninbreuken niet te tellen. Vooral het Soeharto-tijdperk (1967-1998) maakte veel slachtoffers. Er zijn verhalen over mannen die hun eigen graf moeten delven, verkrachtingen, brandstichting, geweld en terreur. Indonesië houdt z'n interne kolonie met 30.000 veiligheids-troepen in een wurggreep.

Het leger bombardeert zichzelf na de onafhankelijkheid tot de engelbewaarder van de natiestaat. De mijnactiviteiten van Freeport

presenteren zich als een enorme kans om de militaire aanwezigheid te vergroten in een provincie waar het leger voordien amper een voet aan de grond had.

Freeport heeft het leger immers nodig om zich te beschermen tegen de guerrillastrijd die de Organisatie voor een Vrij Papoea (OPM) voert. Er gonzen zelfs geruchten dat de Indonesische regering zelf regelmatig moorden laat uitvoeren om Freeport meer geld te ontfutselen. Al sinds de jaren zeventig betaalt het bedrijf gemiddeld vijf miljoen dollar per jaar voor de veiligheidsdiensten van de overheid.

Maar er is meer. In 2005 onthult The New York Times illegale betalingen van Freeport aan generaals, kolonels, majoors en andere militaire personeelsleden. Tussen 1998 en 2004 krijgen zij 20 miljoen dollar. Een van deze militairen rekent 150.000 dollar aan om z'n "voedselkosten" te compenseren. Het geld vloeit ook naar de mobiele brigade, een brutale paramilitaire beweging berucht om haar wandaden. Met andere woorden, Freeport financiert mede de buitenwettelijke excessen van het Indonesische leger.

Eenheid in Diversiteit

De onderdrukking manifesteert zich echter ook op subtieler vlak. Want Soeharto put niet enkel uit de Papoease rijkdommen om infrastructuur in zijn Java te bouwen. Hij verhuist ook mensen uit z'n overbevolkte thuisland naar alle uithoeken van de archipel, waar ze de lokale bevolking de Javanese cultuur door de strot rammen. De slogan van Indonesië –'Eenheid in Diversiteit'– lijkt vooral te gelden voor zij die zich willen schikken naar de wil van de Javanen.

Jakarta doet lange tijd weinig moeite om te verhullen dat het de Papoea's beschouwt als minder-

waardige wezens. Ze zijn net goed genoeg om in mijnen of op plantages te werken, maar niet om West-Papoea te besturen. De managers en bureaucraten komen uit Java. Elizabeth Pisani noemt het in haar boek *Indonesia Etc.* 'een replica van de manier waarop de Nederlanders Java enkele honderden jaren lang behandeldden.'

'De intocht van militairen en buitenlands personeel heeft de traditionele samenleving ontwricht en sociale problemen zoals alcohol misbruik en prostitutie meegebracht'

Transmigratie heeft van de Papoea's een minderheid gemaakt in hun eigen thuisland. Van de 2,4 miljoen inwoners van West-Papoea is de helft geboren op Java. Indonesisch is er de lingua franca. Transmigranten hebben de economische macht, bekleden de meest gegeerde functies en beheren de grote winkels in Jayapura. Het gros van de Papoea's blijft arm.

De intocht van militairen en buitenlands personeel heeft de traditionele samenleving ontwricht en voorheen onbekende sociale problemen zoals alcoholmisbruik en prostitutie meegebracht. Een crisis van mazelen en ondervoeding in de regio van de Grasbergmijn eist sinds september

2017 al minstens 72 levens. Het getroffen Asmatvolk haalde ooit al het nodige uit de bossen. Nu is het aangewezen op geïmporteerd voedsel - de bossen zijn gekapt.

Elite met Javaanse opleiding

In 1998 verdwijnt Soeharto van het politieke toneel en Indonesië wordt gedecentraliseerd, de regio's krijgen meer macht. Papoea krijgt in 2002 zelfs 'Speciale Autonomie'. Voortaan vloeit het leeuwendeel van het belastinggeld terug naar de regio, waar het lokaal geïnvesteerd wordt. Maar wie denkt dat alle Papoea's daar wel bij varen, heeft het mis.

Jakarta installeert een systeem van coöptatie. Het zuigt nog altijd de belastingen weg, maar volgens Indonesië-expert Elizabeth Pisani sluist de centrale overheid de meeste royalty's van de mijnbouw en de boskap nu rechtstreeks door naar een nieuwe Papoease elite.

"Bij de onafhankelijkheid verwierf een handvol Indonesiërs met een Nederlandse opleiding de macht", schrijft Pisani. "En op dezelfde manier kreeg een handvol Papoea's met Javaanse opleiding controle over de meeste natuurlijke grondstoffen van de regio".

"Ooit werd de rijkdom van Papoea gestolen door Jakarta", zo citeert ze een predikant uit Jayapura, "Nu

door de Papoease elite. Ze komen daarmee weg omwille van twee redenen. Ten eerste zijn de meeste Papoea's er zodanig aan gewend de Javanen de schuld te geven van alles, dat ze niet merken wat er echt gebeurt. Daarnaast coöpteert de elite iedereen die bezwaar maakt".

Nochtans wil president Joko 'Jokowi' Widodo bewijzen dat Jakarta zich het lot van de Papoea's wel degelijk aantrekt door er de infrastructuur en de verbinding met de rest van Indonesië te verbeteren. Sinds zijn verkiezing in 2014 bezocht Jokowi de regio al zes keer, meer dan zijn voorgangers.

"Ach, schone schijn en mooie praatjes", vindt Raki Ap. "Die investeringen zijn niet voor ons, maar voor de staat. Zo krijgen het leger en de multinationals beter toegang. Het is een kwestie van de natuurlijke rijkdommen nog sneller te kunnen exploiteren".

Volgens Ap heeft de Speciale Autonomie gefaald. "Er is niets veranderd. Het geweld is enkel toegenomen, terwijl wij nog steeds minder bevoegdheden hebben dan de transmigranten. We worden op alle fronten achtergesteld". Hij geeft het voorbeeld van de enorme palm-boomplantage in de buurt van Merauke. "Daarvoor is enorm veel regenwoud gesneuveld. De lokale bewoners zijn weggejaagd en transmigranten gaan er met de

lucratieve klusjes aan de haal. De lokale bevolking kan niet profiteren, niet van het werk noch van de winsten”.

‘Raki Ap, woordvoerder voor Free West Papua Campaign samen met Nieuw Guinea Veteraan Ko Groenen’

Hoop op de agenda

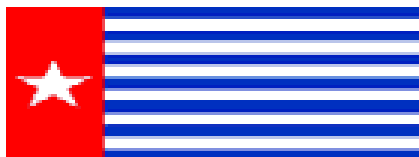
En toch is Ap hoopvol. Omdat de vrijheidsstrijd van de Papoea’s weerklank vindt bij de leiders van de Melanesische eilandengroepen in de Stille Oceaan. Papoea’s behoren tot dezelfde etnische groep, de Melanesiërs. De eerste ministers van Vanuatu en de Salomonseilanden roepen al een tijdje op tot een officieel VN-onderzoek.

“En de Melanesian Spearhead Group mandateerde West-Papoea als observator”, zegt Ap, “Dat is een sub-regionale organisatie, zeg maar de EU van Melanesië. Volwaardig lidmaatschap is ons volgend streven, dat zou onze strijd veel meer politiek gewicht geven”.

Jakarta beschuldigt Melanesische eilandgroepen van inmenging in de nationale soevereiniteit. De

centrale overheid beweert dat het sinds 1998 de mensenrechten in West-Papoea hoog op de agenda heeft staan. En tegelijkertijd belemmert het de buitenlandse journalisten nog steeds om er hun werk te doen wat de indruk wekt dat de Indonesische regering iets in de doofpot willen stoppen.

“Als Indonesië zoveel gedaan heeft om het leven van de Papoea’s te verbeteren, waarom tonen ze dat dan niet aan de wereld? We gedragen ons als een paranoïde regime, doodsbang dat er lijken uit de kast zullen vallen”, schrijft The Jakarta Post. “Als Indonesië zoveel gedaan heeft om het leven van de Papoea’s te verbeteren, waarom tonen ze dat dan niet aan de wereld?”

In september 2017 geeft Benny Wenda een petitie met 1,8 miljoen West-Papoease handtekeningen af op de kantoren van de VN, zo’n 70 procent van de bevolking. Hij wil dat de VN West-Papoea opnieuw beschouwen als kandidaat voor zelfdeterminatie.

Aangezien de centrale overheid niet in dialoog lijkt te willen gaan, geloven veel Papoea’s dat enkel de VN iets kunnen veranderen, maar die lijken geen haast te hebben. De VN blijven blind voor de misstanden die zich afspelen in West-Papoea.

“De VN-procedure is lang en ingewikkeld, maar we zullen die route bewandelen”, aldus Raki Ap. Het hardhandiger optreden van de Indonesische troepen wijst wellicht op zenuwachtigheid.

Indonesië merkt ook dat de internationale bewustwording toeneemt. Het momentum voor West-Papoea groeit.

“Gezien de ontwikkelingen kan ik niet anders dan optimistisch zijn”, zegt Raki Ap. “Als ik zie hoe de steun en bewustwording groeit, is het een kwestie van tijd vooraleer de fouten uit het verleden worden rechtgezet. Dan krijgen we eindelijk het onafhankelijke West-Papoea dat we verdienen”.

Bron: *Mondiaal Nieuws*
<https://www.mo.be>

Weimarstraat 39
2562GP Den Haag
0703642806

Ook de rechters waren koloniaal

Door: Vincent Bongers

Het is echt een zoekplaatje. Sanne Ravensbergen wijst naar de foto op de cover van haar proefschrift ‘Courtrooms of Conflict’ dat ze op

27 februari in Leiden verdedigt. Ze onderzocht de rol van Javaanse rechters in Nederlands-Indië. ‘We moeten wel een beetje naar ze

luisteren, verzuchten destijds de Nederlanders.’ Het gaat om een landraad in Nederlands-Indië, een zitting van de rechtbank voor de

De Landraad te Pati, 1865 (Foto: archief KITLV)

lokale bevolking die rond 1865 plaatsvond in Pati, een regentschap op Java.

'Je komt steeds weer nieuwe dingen tegen. Wat me pas heel laat opviel: rechts achter de tafel is een deel van een hoofd te zien. Het is de parasoldrager die op de grond zit, de ingeklapte parasol staat naast hem.'

Ravensbergen dekt met haar handen de zijkanten van de afbeelding af. Alleen de verdachte die op de grond zit en de Nederlandse voorzitter van de landraad achter de tafel zijn nog zichtbaar. Aan beide kanten van de voorzitter zit echter een reeks Javaanse mannen die deel uitmaakten van de rechtbank. 'Als ik boeken las over de rechtspraak in Nederlands-Indië kwamen deze personen niet of nauwelijks aan bod.'

En in de koloniale bronnen worden ze heel stereotiep neergezet. Dan lees je dat de wedono, het districtshoofd, altijd in slaap valt tijdens een zitting. Of er staat dat de penghulu, de islamitische adviseur, alleen maar vindt dat de hand van de verdachte moet worden afgehakt. En de jaksa, de Javaanse aanklager, was sowieso niet vertrouwen. Ik wilde erachter komen wat in werkelijkheid de rol van de Javaanse rechters en adviseurs in de rechtszaal was.'

Ravensbergen zocht uit hoe in de praktijk de strafrechtsspraak in de negentiende eeuw functioneerde op Java. 'Er was een gesegregeerd rechtssysteem', legt ze uit. 'Met rechtbanken voor mensen die gezien werden als Europeaan. Dat konden overigens ook Indische mensen zijn. Als hun Europese vaders hen erkenden althans, anders waren het "inlanders". De landraad was voor Javanen.'

Lang waren de Nederlandse voorzitters van de landraad helemaal geen jurist. Pas in 1869 veranderde dat. 'Rond juristen hangt de mythe van objectiviteit. Ik vond het belangrijk om daar doorheen te prikken. Liberale rechters spraken over gerechtigheid, maar ook zij waren in de praktijk koloniaal. Ze voelden zich verantwoordelijk voor het in stand houden van de koloniale staat. De juristen brachten eigenlijk nauwelijks verbetering. Dat was bijna een teleurstelling.'

Het lijkt erop dat de invloed van de Javanen in de landraad steeds meer werd gemarginaliseerd. Zeker toen de jaksa's van de Nederlanders niet langer zelf de aanklachten mochten schrijven. 'Het was best lastig om bronnen te vinden over wat hun rol in de praktijk precies was', vertelt Ravensbergen. 'Er zijn helaas geen juridische archieven van de

landraad bewaard gebleven, maar ik heb in de bestuursarchieven toch "verdwaalde" processtukken van strafzaken gevonden.

Ik heb ook gekeken naar het carrièreverloop van jaksa's. Uit mijn materiaal bleek dat de jaksa's deel uitmaakten van de lokale Javaanse elite en uiteindelijk er invloed op konden uitoefenen of een verdachte in de rechtszaal belandde.' De Javaans aanklagers beschikten over enorm veel lokale kennis. 'Ze hadden hun eigen spionnennetwerk. Ze wisten veel meer dan de Nederlanders. Dat zorgde weer voor wantrouwen.'

Ravensbergen stelt ook vast dat er een bepaalde mate van onzekerheid zat in de rechtspraak. 'Het was soms ook in het voordeel van de koloniale staat om dingen niet vast te leggen. Dan kon er in de rechtszaal een beetje onderhandeld worden over de uitspraak.' De adellijke Javaanse families waren immers nodig om de rust te bewaren in de residentie. 'Er zijn brieven van Nederlanders waarin ze mopperen over de Javaanse rechters. We moeten wel een beetje naar ze luisteren, verzuchten ze dan.' Uiteindelijk kwamen er wel koloniale reglementen die leken op het Nederlandse wetboek. Maar er waren wel verschillen, bijvoor-

beeld in straffen. 'Europeanen kregen gevangenisstraf. Javanen niet. De "inlanders" zouden het wel prima vinden om in de gevangenis te zitten, was het idee. Ze zouden lui zijn.

Een Javaan kon toen veroordeeld worden tot kettingarbeid. Die straf bestond niet voor Europeanen. Een blank iemand die geketend was en aan een weg moest werken, dat was ondenkbaar.

De Javaanse dwangarbeiders waren daarentegen belangrijke werkkrachten voor de koloniale staat.' *Java Post*.

Dit artikel verscheen eerder in Leids Universitair Weekblad Mare.

**Reparatie van iPhone, iPad en Android. Snel, vakkundig en redelijk geprijsd.
Klik [hier](#) voor de aanbieding. Borca-Online / BorcaDen webshop**

**Borca Online
Computer Service**

**Weimarstraat 39
2562 GP Den Haag
070-364 2806
www.borca-online.nl**

(advertentie)

zoekt donateurs

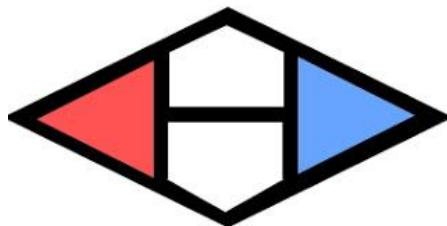
Het **Indisch Platform** behartigt de belangen van de Indische gemeenschap bij de Nederlandse regering
Stichting Het **Indisch Platform** - Postbus 85564 - 2508 CG Den Haag
Bankrek. nr. **NL84 INGB 0088 3644 67** t.n.v. Indisch Platform

Het boekje van Vrugtman, de kringloop van de tijd in elf handtekeningen... 1942-1945

Het verhaal van een klein boekje dat evenals zijn eigenaar het Japanse krijgsgevangenenkamp Harima, Osaka overleefde

Door: Ed Vermeulen

Zoals de aarde iets teruggeeft aan een archeoloog op zoek naar het verleden en de zee aan de duiker die uit een lang verloren gewaand scheepswrak een waardevol nautisch relikwie naar boven haalt, zo gaf de zolder van een oude, in 1905 gebouwde villa in Baarn met de rustieke naam 'Rust-Lust', een handjevol jaren

Logo Harima reünie, gebaseerd op het originele Scheepswerf Harima logo (Coll. Familiearchief Hayes)

geleden, via de weg naar de Baarnse kringloopwinkel, zijn geheim prijs: een klein door de tand des tijds ietwat gehavend boekje met de titel: 'De relativiteitstheorie van Einstein'. Geschreven door H. Heukels uit Bloemendaal en uitgegeven in het jaar AD 1923. Een uitgave in de reeks 'Handboekjes' door 'De

maatschappij voor goede en goedkope lectuur'. De toenmalige prijs was fl. 0,75 en gebonden: fl. 1,25. Totaal aantal pagina's: 51. Het boekje kwam op 8 januari 1932 in het bezit van ene D.H. Vrugtman en was gekocht bij 'De Moderne Boekhandel', Leidschestraat 74 te Amsterdam.

Het boekje van Vrugtman (Coll. Ed Vermeulen)

Een handgeschreven aantekening en een fraai door Anton Pieck ontworpen Ex Libris, getuigt hiervan. Ook voorzag Vrugtman de tekst met potlood van commentaar, zoals bijvoorbeeld op pagina 34, waar hij, de materie op de juiste waarde inschattend, schreef: "gek, maar juist".

Daniel Hendrik Vrugtman

Over de oorspronkelijke eigenaar konden na een gecompliceerde zoektocht via het internet en bij de CBG (Centrum voor familiegeschiedenis) in Den Haag de volgende feiten achterhaald worden.

Vrugtman werd op 15 juni 1908 in Haarlem geboren. Zijn ouders: Hendrik Vrugtman, banketbakker te Haarlem en Helena Catherina van Zonneveld. Daniel was vernoemd naar zijn grootvader en volgde, waarschijnlijk in de

jaren 1927-1928, aan de MTS in Amsterdam een opleiding tot werktuigbouwkundig constructeur. Hij trouwde op 26 maart 1936 in Amsterdam met de op 26 juli 1911 geboren Aagje Schuddeboom.

Het echtpaar vertrok nog diezelfde maand naar Nederlands Indië, waar Vrugtman op diverse plaatsen werkzaam was, waaronder in Medan, Sumatra, als agent van de NV Industrie Gebr. Van Swaay en kort voor de inval van Japan als elektrotechnisch ingenieur bij Handelsmij Vraag en Aanbod in Soerabaja, Oost-Java. Het woonadres van het echtpaar was: Baweanstraat 37.

Op 28 juli 1939 werd in het Darmo Ziekenhuis hun zoon Hendrik Daniel Gerrit (Harri) geboren.

Ex Libris D.H. Vrugtman (Coll. Ed Vermeulen)

In verband met de oorlogsdreiging werd Vrugtman in 1941 als militie sergeant 1e klasse der Genie ingelijfd bij het KNIL, waar hij diende in het 2^e bataljon Genietroepen te Soerabaja.

Van Insulinde naar Nippon

Na een korte maar hevige strijd capituleerde het KNIL op 8 maart 1942 en werd Vrugtman met vele andere lotgenoten krijgsgevangen gemaakt en met het m.s. Kamakura Maru 1 getransporteerd naar Nagasaki in Japan. Daar werd hij ingeschreven met P.O.W. (Prisoner of War) nummer 51 en geïnterneerd in het Kamp Harima,

M.s. Kamakura Maru (getorpedeerd op 28 april 1943)

gelegen aan de Japanse Zuidkust op het terrein van de Harima Scheepswerf, een dertigtal kilometers westelijk van de stad Osaka. Huisvesting werd gerealiiseerd in een oud fabrieksgebouw en later in barakken op een in de baai opgehoogd terrein. Hier werd hij en een grote groep medekrijgsgevangenen gedwongen te werk gesteld in de Japanse oorlogsindustrie.

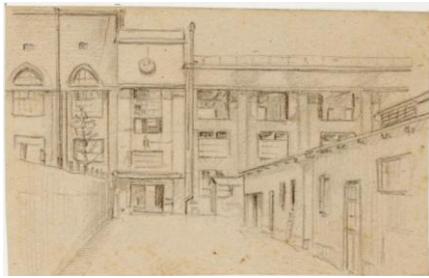
De lange weg van oorlog naar vrede, voor allen min of meer gelijk, werd door kampgenoot Christiaan Hayes voor altijd is vastgelegd door middel van de hieronder vermelde inscripties op zijn messtin:

8 Dec. '41 Oorlogsverklaring, 3 Feb. '42 3 Lan. o/ Java, 8 Mrt. '42 Capitulatie, 15 Mrt. '42 Soekalilo, 11 Apr. '42 JCJL> Perak, 5 Sept. '42 Jaarmarkt, 24 Oct. '42 Batavia (10^e Bat.), 29 Oct. a/b S.S. Tojo Maru, 2 Nov. '42 Singapore, 28

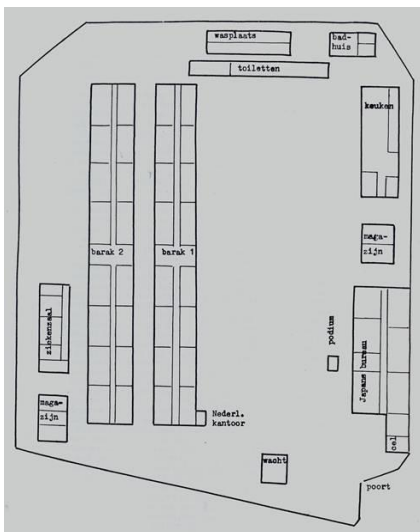
Portrettekening van Dick Visker gemaakt door M. van Kleef (POW 176) op 16 sept. 1944. Detail: Harima-logo op de pet. (Coll. Familiearchief Visker)

Nov. '42 a/b M.S. Kamakura, 7/8 Dec. '42 Nagasaki, 9 Nov. '42 Harima (oud), 20 Feb. '43 Harima (nieuw), 20 Mei '45 Noda, 15 Aug. '45 Vrede.

Gebouw Kamp Harima (Coll. OGS)

Het totaal aantal gevangenen bedroeg tegen de vierhonderd, grotendeels Nederlanders en een handjevol Engelsen. De te verrichten werkzaamheden vonden plaats op de scheepswerf en in de machinefabriek en omvatten onder andere: lassen, klinken, pijp[en], stapelen, zandstralen, enz. In het najaar van 1944 werden de POW's ook ingezet bij het graven van een zestal overdekte loopgraven. Kortom: zeer zware arbeid, waarbij diverse ongevallen plaatsvonden. De kampvoeding werd als ronduit slecht ervaren en bestond uit rijst met een dunne soep, waaraan slechts zelden enige vis of vlees werd toegevoegd. De medische zorg was in handen van drie (Nederlandse) artsen. De kampcommandanten waren (uiteraard)

Plattegrond Kamp Harima (Coll. OGS)

Japanners, evenals de bewaking. De dagelijkse kampleiding was, verdeeld over verschillende periodes, in handen van Nederlandse militairen en mede-POW-ers, de laatste daarvan: Dick Visker, sergeant Militaire Luchtvaart KNIL.

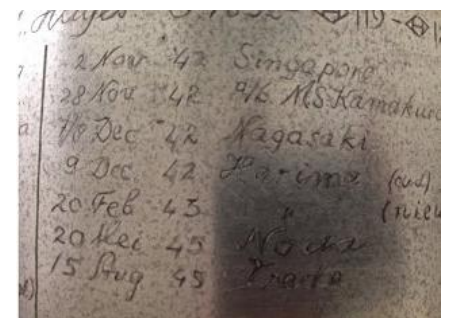
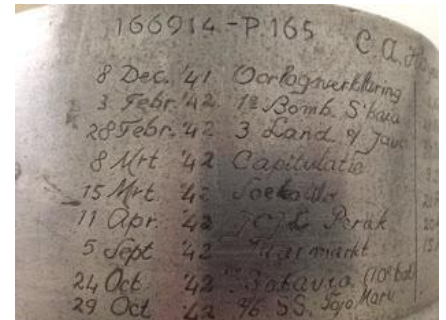
Terug in Nederland organiseerde Visker, samen met onder andere mede-kampgenoot Christiaan Hayes, een jaarlijkse Harima Reünie, voor het eerst gehouden in 1971. Op de 14^e Reünie in 1985 werd de in dit artikel geplaatste groepsfoto gemaakt.

Deze foto getuigt van een hechte band die er tussen de nu ex-krijgsgevangenen bestond. Het gevoel van verbondenheid laat onverlet dat het verblijf in het kamp Harima ongetwijfeld zijn sporen nagelaten zal hebben bij velen van de aanwezigen. Op de foto is ook het Harima Scheepswerflogo, opgezet rond een gestileerde letter H, te zien.

Hierbij dient te worden aangetekend, dat het originele logo in zwart/wit is en dat de kleuren rood en blauw eer later ten tijde van de Reünies, aan zijn toegevoegd. Ook was Visker auteur van onder andere het boek: 'Totok in Tjimahi' en de grote motor achter de oprichting in 1972 van de Stichting Indisch Familie Archief (SIFA). Een uiterst waardevol archief dat nu, vijfendertig jaar later, nog steeds openstaat voor een ieder die zijn familiebanden met het voormalige Nederlands-Indië wil ontrafelen.

Dick Visker overleed op 28 juli 2013 in Voorschoten op zevenennegentigjarige leeftijd. Naast Visker kwam ik nog een mij bekende naam tegen op de lange, via het internet te raadplegen, lijst van de Harima Kampbewoners: Alfred Brijl, POW nummer 50. Geboren op 14 juli 1901 te Sibolga, Sumatra. Alfred Brijl, oom van mijn zeer gewaardeerde 'penvriend' luitenant-kolonel b.d.

Jacques Brijl, die overleed in het kamp Harima op 23 september 1943. Zijn as is bijgezet in het Columbarium van het Nederlandse Ereveld Menteng Pulo in Jakarta.

Messtin van C. A. Hayes met inscripties Reis van Java naar Japan (Coll. Familiearchief Hayes) Het kamp Soekalilo bevond zich op Madura, JCPL Perak en Jaarmarkt in Soerabaja, 10e Bataljon in Djakarta, Harima en Noda in Japan

Wegens een tekort aan materialen werd Kamp Harima op 20 mei 1945 gesloten. Dit betekende echter niet dat de POW's vrij man waren. Eerst met de definitieve capitulatie van de Japanse strijdkrachten in augustus 1945, voorafgegaan door de op 6 en 9 augustus door de Amerikaanse luchtmacht boven Hiroshima en Nagasaki afgeworpen verwoestende atoombomben, een gebeurtenis waarvan zij ooggetuige moeten zijn geweest, zou dit voor de overlevenden het geval zijn.

Kampbibliotheek en lezers

In de persoonlijke bezittingen van Vrugtman bevond zich het hiervoor beschreven boekje 'De

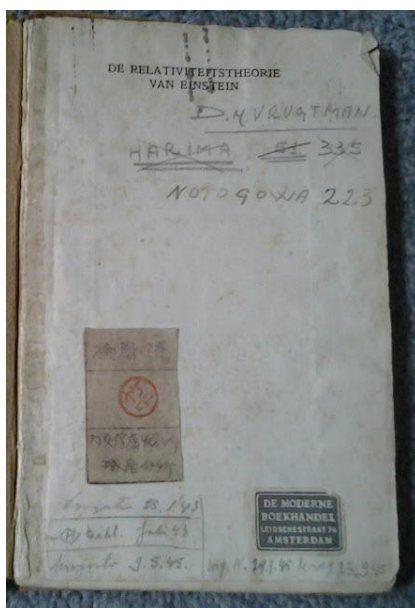
Harima Reunie 1985 ...voor altijd verbonden! Dick Visker (12) en Chris Hayes (4). Overigen onbekend. (Coll. Familiearchief Hayes)

Relativiteitstheorie van Einstein'. Het werd door de Japanners ingenomen, van de nodige stempels voorzien, waarvan één nog steeds in redelijk goede staat, en aansluitend opgenomen in de kampbibliotheek van Harima.

Deze bibliotheek bevatte naar verluid ongeveer 200 titels. In de daaropvolgende kampjaren werd het boekje gretig gelezen en bestudeerd door een aantal mede-POW's. Als blijvende herinnering aan deze periode had Vrugtman de lezers gevraagd om hun POW registratienummer, handtekening alsmede datum van lezing in het boekje te plaatsen.

Een elftal mede-krijgsgevangenen hebben aan dit verzoek voldaan, de eerste in juli 1943 en de laatste op 13 december 1944. Allen hebben naast hun POW nummer ook hun handtekening gezet, waarvan één met inkt en de overigen met potlood. Met behulp van de bewaard gebleven kamplijsten werd het mogelijk om van allen de juiste familienaam te herkennen. Hun namen: G. Beth (soldaat KNIL, POW 248), R.O. Burgemeestre (sergeant KNIL, POW 87), A.F. Rolsma (matroos

Koninklijke Marine, POW 307), M. den Ottolander (soldaat KNIL, POW 348), C.A. Hayes (sergeant KNIL, POW 119), J.C. Noltén (matroos Koninklijke Marine, POW 197), F.H. Heynen (soldaat KNIL, POW 215), F. Jordans (soldaat KNIL, POW 253), A.P. van Schieveen (sergeant KNIL, POW 80), J.F. van Eldik (sergeant KNIL, POW 99), F.F.W. Mijnlief (sergeant KNIL, POW 103).

Het boekje van Vrugtman met Japans stempel (Coll. Ed Vermeulen).

Overlevenden

Al snel rijst de vraag of deze lezers, evenals Vrugtman, ook de kampjaren hebben overleefd. Het antwoord op die vraag liet zich vinden in het slachtofferregister van de Oorlogsgravenstichting (OGS). Hierin kwam alleen de naam van de eerste lezer voor: de heer G. (Gerard) Beth (POW 248), geboren op 14 december 1899 te Pretoria, Zuid-Afrika. Overleden aan de gevolgen van ondervoeding op 5 mei 1944 in Harima. Mogelijk is dus zijn ooit in juli 1943 geplaatste handtekening zijn laatste teken van leven geweest. Een bijzondere en vooral ook emoties oproepende gedachte.

De overige genoemde lezers zijn na de sluiting van het kamp Harima naar Nederlands-Indië teruggekeerd in de hoop op hereniging met hun familie en tegelijkertijd in de veronderstelling om mogelijk hun vooroorlogse leven weer op te pakken. Dat dit niet voor iedereen even gemakkelijk of mogelijk was, moge duidelijk zijn.

2^e deel in de editie van mei 2018.

Sophiahof

Van Indië tot nu

Onder deze titel houdt de redactie van NICC Magazine u maandelijks op de hoogte van nieuws, actualiteiten en het programma van de nieuwe Indische Ontmoetingsplek Sophiahof

Indisch Herinnerings- centrum zoekt vrijwilligers

Het Indisch Herinneringscentrum is hard op zoek naar energieke, enthousiaste vrijwilligers die de vaste staf actief kunnen ondersteunen tijdens de programma's die het IHC op de Sophiahof en door het land organiseert. Draag je het IHC een warm hart toe en vind je het leuk om het visitekaartje van het IHC te zijn, gasten te ontvangen en welkom te heten, de handen uit de mouwen te steken tijdens de piekmomenten? Dan zijn wij op zoek naar jou! Geef je dus op als vrijwilliger!

Voordracht Reinier Kraft van Ermel tijdens de Indische Salon Over Zee

Achtergrond

Het IHC is één van de vier nationale herinneringscentra van de Tweede Wereldoorlog en organiseert diverse inhoudelijke programma's over onderwerpen die betrekking hebben op WOII in Nederlands-Indië, de gevolgen ervan én de betekenis nu. Het team werkt nauw samen met organisaties in de erfgoed- en culturele sector. Denk daarbij aan musea, herinneringscentra en

onderzoeksinstituten, maar ook onderwijsinstellingen, filmmakers, theatermakers, kunstenaars, en herdenkingscomités.

We bieden o.a. met de Indische Salons, de Dag van de Indische Herinnering en Gepeperd Verleden een inhoudelijk diverse programmering voor verschillende doelgroepen. We werken samen met Indische en Molukse organisaties zoals Stichting Herdenking 15 Augustus 1945, Moluks Historisch Museum, Moesson, Tong Tong Fair etc. Zoeken samenwerking met organisaties waarmee het IHC gemeenschappelijke raakvlakken deelt, zoals de Vrijheidsmaaltijden op 5 mei samen met 4 5 mei Amsterdam, de Indische Salon voor de Vrijheid in samenwerking met Het Scheepvaartmuseum, etc.

Dit met als doel de geschiedenis en persoonlijke verhalen met betrekking tot Nederlands-Indië voor een breed en divers publiek onder de aandacht te brengen, betekenis te geven en te verbinden aan de actualiteit. Opdat het IHC voor nu én voor de toekomst gewaarborgd blijft!

Steun

Het Team van het IHC zet zich vol enthousiasme in om deze programma's te realiseren. Wij kunnen echter extra steun achter de schermen goed gebruiken en zijn op zoek naar bevlogen, enthousiaste vrijwilligers!

Als vrijwilliger werk je direct met een team dat bestaat uit vier personen. Dit team gaat geen uitdaging uit de weg. Je komt terecht op een plek waar je betrokken wordt, nieuwe con-

tacten opdoet en waar eigen initiatief gewaardeerd wordt.

Wim Manuhutu in gesprek met drie jonge kunstenaars tijdens De Herinnering Spreekt!

Interesse?

Stuur jouw motivatie en cv naar info@indischherinneringscentrum.nl ter attentie van Suzanne Rastovac. Wij nemen zsm contact op met je. Voor vragen over de werkzaamheden, kun je bellen naar 070 200 25 00.

Oproep: verzets- tentoonstelling "Vechten voor vrijheid"

Het Platform WOII heeft 2018 uitgeroepen tot themajaar *Jaar van Verzet*. Gedurende dit jaar wordt in het hele land extra aandacht besteed aan de rol van het verzet tijdens de Tweede Wereldoorlog als een historisch verschijnsel én als bron van inspiratie.

Het Indisch Herinneringscentrum werkt samen met het Moluks Historisch Museum aan de tentoonstelling: "Vechten voor vrijheid" die medio dit jaar in

de Sophiahof in Den Haag zal worden geopend. Ook tijdens verschillende [programma's](#) zal het thema verzet centraal staan.

Verhalen over leven: Jerney Zwart en Oma Sylvia Simon – Vasseur over verzet

Tijdens WOII werd in Nederlands-Indië én in Nederland verzet gepleegd door mensen die hun achtergrond in Indië/Indonesië hadden. In deze tentoonstelling vertellen we verhalen van deze verzetsstrijders én van de gewone man of vrouw die grote of kleine daden van verzet pleegde. Ook staan verhalen van nazaten centraal: wat betekenen de verhalen voor hen?

OPROEP! Uw verhaal

Voor een gedeelte in de verzetstentoonstelling over de betekenis van verzet voor het heden zijn IHC en MHM op zoek naar uw verhalen. Hiermee willen we samen met u een sluiër oplichten van de diversiteit aan mensen en verhalen die deze geschiedenis heeft. Door uw verhaal te delen, kunt u een belangrijke bijdrage aan deze tentoonstelling leveren en zorgen dat een stukje erfgoed bewaard blijft.

Hoe doet u mee?

1. Welk (familie)verhaal kent u over verzet?
2. Vertel ons in maximaal 250 woorden het verhaal én waarom dit volgens u een plekje verdient in de tentoonstelling.
3. Stuur een foto van de persoon of van een voorwerp die dit verhaal verbeeldt.

4. Deel uw verhaal via [dit formulier](#) of mailt u ons via info@indischherinneringscentrum.nl

Wij kijken uit naar uw verhalen. Het projectteam van de tentoonstelling zal uiteindelijk een keuze maken uit alle inzendingen.

Café Riboet @ IHC, Sophiahof

Op zondagmiddag 22 april verzamelen **Riboet Verhalenkunst** en het **Indisch Herinneringscentrum** verhalen over de overtocht tijdens **Café Riboet**. Wat is uw persoonlijke verhaal over de reis van Indië/Indonesië naar Nederland? Wat zijn de verhalen die hierover in uw familie verteld worden? Kom ook 22 april naar Café Riboet met verhalen, muziek, theater en poëzie.

Deel ook uw verhaal of kom gewoon luisteren. U bent van harte welkom! Programma volgt spoedig op de website van het Indisch Herinneringscentrum.

Café Riboet wordt georganiseerd door **Riboet Verhalenkunst** en het **Indisch Herinneringscentrum** en wordt mede mogelijk gemaakt dankzij steun van het **vfonds**.

Word vriend van het IHC

Het **Indisch Herinneringscentrum** zet zich in om de **geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog in Nederlands-Indië** en de gevolgen daarvan

door te geven, levend te houden en te onderzoeken wat dit voor huidige generaties betekent.

Dat doen we voor u, maar ook graag samen met u! Als **Vriend** geeft u het Indisch Herinneringscentrum net even dat **extra steuntje in de rug**. Met een donatie van minimaal € 25,00 per jaar ondersteunt u ons werk en bent u als Vriend op een speciale manier verbonden aan het **Indisch Herinneringscentrum**.

Vrienden hebben bovendien bij ons een streepje voor. Niet alleen ontvangt u als **welkomstcadeau** het prachtige boek door **Jet Bussemaker "Dochter van een kampkind"**, u ontvangt ook een keer per jaar een **speciale uitnodiging** alleen voor Vrienden. **Vriend** worden kan [hier](#).

Nieuws van Moluks Historisch Museum

Dit jaar zijn we bijzonder vereerd dat we in het kader van 700 jaar stadsrechten in Culemborg een bijzondere [HISTORIE21](#) mogen organiseren.

Zoals bekend heeft Culemborg een Molukse wijk. Wat deze editie van HISTORIE21 zo bijzonder maakt is dat er een grote diversiteit aan Culemborgers meedoet aan het storytellingprogramma: niet alleen Molukse en autochtone Culemborgers, maar ook mensen uit de Turkse en Marokkaanse gemeenschap. In de diversiteit van mensen gaan we op zoek naar de overeenkomsten. En die vinden we in de thema's zorg en welzijn.

Pasar Culemborg

Deze Pasar vindt plaats op zaterdag 19 mei van 10.00 tot 18.00 uur. De Markt in het centrum van Culemborg wordt hiertoe omgetoverd tot een cultureel festijn met vele kramen en

een podium. Een scala aan artiesten en dansgroepen van Kaapverdiaanse, Molukse, Turkse en Surinaamse komaf zal vanaf het podium het publiek verrassen met optredens. Klap op de vuurpijl is een wervelend optreden van Vincenzo (van The Voice of Holland). Daarnaast treden onder andere nog op Jimmy Bellmartin, Tifa Totobuang Kawan2 en de groep Lease.

De werkgroep 'Pasar Culemborg 700' bestaat uit Benjamin Souhuwat, Marcel Mahulette, Tony Sauhuwat, Ferry Siwabessy en Martha Reinders-Titahena.

Katong Batja... Live op Tong Tong Fair

*Vanaf 24 mei zal alweer de 60ste Tong Tong Fair op het Malieveld in Den Haag plaatsvinden. Dit jaar is voor Stichting Moluks Historisch Museum om meerdere redenen een bijzondere editie: We brengen voor het eerst op de 'Molukse woensdag' een speciale verkorte versie van het Molukse boekenprogramma **Katong Batja... Live!** Natuurlijk ook traditiegetrouw de muzikale talkshow **Tifa's & Turntables** en in samenwerking met het Indisch Herinneringscentrum een speciale editie van **Gepeperd Verleden** op 3 juni.*

30 mei: Tifa's & Turntables: The Voices

Waarom zingen Molukkers zo graag en vooral meerstemmig? Thuis, op school, in de kerk. In alweer de vijfde editie van Tifa's & Turntables gaat het deze keer over het belangrijkste Molukse instrument: de stem. Met de muzikale familie Lekranty maken we een vocale reis door de tijd. Want waarom gaat het zingen de meeste Molukkers zo makkelijk af? En waar ligt de oorsprong van de meerstemmigheid waarmee Molukse vocalisten van ieder lied iets speciaals weten te maken? We laten oude en nieuwe versies horen van traditionele lagu2, maar ook populaire liedjes die in iedere Molukse woonkamer graag worden meegezongen. Rocky Tuhuteru is de host van deze muzikale talkshow.

Rocky Tuhuteru, host in muzikale talkshow

30 mei: Katong Batja... Live!

We organiseerden in de Sophiahof al op 24 februari jl. een druk bezochte bijeenkomst met een boekenmarkt en een veiling en Molukse schrijvers. Het succes was voor de organisatie van de Tong Tong Fair aanleiding om te vragen een verkorte versie tijdens de 'Molukse woensdag' te brengen. Dus speciaal ook voor degenen die er niet bij konden zijn op 24 februari, nu in de

herkansing! Deze eerste editie op de Tong Tong Fair ontvangt twee debutanten: Coby Nuruwé die een jeugdboek schreef over het meisje Nona en Elvira Nanariain die haar eigen jeugd beschreef in Mengelmoes. Dichter Djodjie Rinsampessy licht een tip van de sluier op van zijn nieuwe bundel en Abé Sahetapy schreef een fictief verhaal, gebaseerd op zijn jeugd in Kamp Schattenberg. De auteurs lezen voor uit eigen werk en houden een korte Meet&Greet en een signeersessie.

3 juni: Gepeperd Verleden

We organiseren samen met het Indisch Herinneringscentrum op de Tong Tong Fair een speciale editie van Gepeperd Verleden met als thema verzet. [Gepeperd Verleden](#) is een programmareeks van het IHC over vijf actuele thema's: verzet, slavernij, dekolonisatie, racisme en migratie. Hoe kan een Indisch/Moluks perspectief bijdragen aan actuele debatten? Op 3 juni spreekt moderator Wim Manuhutu met o.a. journalist Ricci Scheldwacht

en historicus Ron Habiboe over de verschillende perspectieven op verzet. En waarom is het Indisch/Moluks verzet in de Tweede Wereldoorlog zo weinig belicht?

Voor definitieve tijdstippen en het gehele programma houdt u www.tongtongfair.nl in de gaten.

U kunt nu met korting [online tickets bestellen](#)

Sophiahof – Sophialaan 10 – 2514 JR Den Haag – Tel: 070-2002500

Trans-Java-snelweg is bijna klaar

De Trans-Java-snelweg is een geplande tolweg van 1153 km van het uiterste westen naar het uiterste oosten van Java. Volgens de planning is aan het einde van dit jaar ruim 85 % van de snelweg klaar en kun je van Jakarta tot Surabaya geheel via deze snelweg rijden.

Aan het begin van de 19^e eeuw werd de Grote Postweg aangelegd, de eerste doorgaande weg van het westen naar het oosten van Java.

Nu wordt er hard gewerkt aan een snelweg (tolweg) van ruim 1150 kilometer: de *Jalan Tol Trans Jawa*

Terwijl de eerste stukken snelweg al in de jaren '80 geopend werden, gaat de ontwikkeling pas in het tweede decennium van deze eeuw pas echt snel. Zo is er in 2015 een traject van 116 km geopend en in 2016-'17 meerdere trajecten van in totaal 100 km gerealiseerd.

In dit jaar 2018 wordt zelfs naar verwachting meer dan 400 km snelweg geopend. Mogelijk is de Trans-Java-snelweg aan het eind van dit jaar gereed vanaf Merak tot aan Probolinggo in het oosten van Java. Dit is een totale lengte van ruim 980 kilometer. Daarna moet nog het laatste stuk, van Probolinggo tot de oostkust bij Banyuwangi nog opgeleverd worden (zie het kaartje).

(<https://indearchipel.com>)

Ebbe op Java

Door: Chris Ebbe

Een serie korte reisaneekdotes over de dagelijkse beslommeringen op Java in Indonesië

Blue Bird Taxi

'Blue Bird Taxi moet je nemen, Blue Bird Taxi, anders word je opgelicht.' Ik sta buiten Jakarta Airport in de regen. Om mij heen mensen, mensen, mensen, een mieren hoop, een termietenheuvel. In de verte staat een blauwe bus, niet van BBT. Langs de stoeprand taxi's, ook al van het verkeerde merk, wachtenden ervoor in lange kronkelende slierten. Hoera, een BBT komt aanrijden, een miljoen mensen dringt op, drie ervan stappen in. Dit gaat lang duren.

'Taxi, taxi, taxi.' Een chauffeur met pet spreekt mij aan, zwaait met een blauwe ID-kaart.

'BBT?' vraag ik. **'Yes, yes.'**

De chauffeur pakt mijn koffer, loopt de rijen voorbij, steekt over, verdwijnt in het parkeerterrein. Ik hobbelen achter hem aan. Bij een grijze Hyundai blijft hij staan, opent de kofferbak.

'Wait,' roep ik. **'Yes Sir?'**

'BBT?' **'Eh... no sir.'** Big smile.

'How much to Permai Hotel?' **'250.000 roepia.'**

Ik stap in, we rijden weg. Opgelicht? Ik denk van wel, weet het zeker, maar voor vijftien euro en een uur later ben ik waar ik wezen moet.

Chris, Jakarta, 24 november 2014

Ik verdoezel niks

Het koloniale verleden van Diederik van Vleuten

Door: Harriët Salm

INTERVIEW De geuren van de tropen, vogelgezang, racisme en superioriteitsgevoel: het staat allemaal in Diederik van Vleutens boek over oudoom Jan en diens leven in koloniaal Nederlands-Indië. Eerlijk, zonder oordeel. De respons op zijn solovoorstelling 'Daar werd wat groots verricht', waarin hij vertelt over het leven van zijn oudoom Jan in Nederlands-Indië, heeft theatermaker Diederik van Vleuten (56) 'verbijsterd', zegt hij zelf. Twee jaar lang trok hij volle zalen, hij ontving honderden e-mails en zijn laatste optreden in 2012 haalde zelfs het achtuurjournaal. Vandaag verschijnt, juist in een tijd waarin het koloniale verleden onder vuur ligt, zijn boek over oom Jans leven. "Of dit boek weer zoveel emoties zal losmaken? Het zou best kunnen, maar ik ben nu beter gewapend."

Dat boek draagt dezelfde titel als het theaterstuk. *'Daer can in Indiën wat groots verricht worden'* schreef Jan Pieterszoon Coen aan de Heren XVII van de Vereenigde Oostindische Compagnie (VOC) in 1618. Het luidde de koloniale tijd in.

Van Vleuten: "Ik zal er wel wat negatieve reacties op krijgen in de trant van: daar werd helemaal niks groots verricht. Maar de goede verstaander begrijpt het. Ik zeg niet: Daar wérd wat groots verricht. Maar: daar werd wat gróóts verricht. Zo zagen de Nederlanders in Nederlands-Indië dat namelijk, dus ook mijn oom Jan. Wij zijn daar iets groots aan het doen, we brengen onderwijs, ziekenzorg. Jan steunde de koloniale opvattingen van zijn tijd. En iets daarvan is waar. Laatst zag ik in een documentaire een verroeste brug in Indonesië waar nog ergens Stork Hengelo op te

lezen viel. Moet die brug niet weg om de koloniale sporen hier uit te wissen, was de vraag. Nee, goeie brug, reageerde een Indonesiër."

Cabaretier Diederik van Vleuten vertelt beeldend en levendig over de geschiedenis van zijn eigen familie, op toneel, maar ook op een heel gewone doordeweekse ochtend in een Amsterdams café. Tien jaar geleden beleefde hij zelf een keerpunt in zijn leven. Aan zijn jarenlange samenwerking met cabaretier Erik van Muiswinkel was net een einde gekomen en zijn vader ging verhuizen. "Ik heb het grote geluk af te stammen van een familie die al generaties heel veel bewaart. Mijn vader dacht: laat ik dit familiearchief vast neerzetten bij de volgende generatie. Het had niet mooier gekund. Ik deed die doos open en er was ruimte in mijn hoofd. Ik dacht meteen aan een boek, maar dat is anders gelopen."

(Foto: Ringel Goslinga)

Hij besloot er eerst mee het theater in te gaan. "Theatermaken is waar ik goed in ben. In die

zeven grote witte archiefdozen zaten de memoires van de broer van mijn opa, mijn oudoom Jan van Vleuten. Ruim 672 pagina's lang. Een ongelooflijk familie-verhaal tegen de achtergrond van de wereldgeschiedenis van de twintigste eeuw. Ik dacht, ik ga dit verhaal vertellen in kleine zaaltjes, met misschien zeventig of hooguit honderd man. Maar dat het volle zalen trok had ik totaal niet voorzien."

Een meesterverteller, een nieuwe theatervorm is geboren, jubelden direct de critieken. Een 'stand-up historian', werd hij genoemd. "Dat moet je wel met knipoog nemen, hoor", reageert hij. "Ik sta inderdaad recht overeind en ach, je maakt eens een grapje. Sommigen noemden mij een geboren geschiedenisleraar, ben ik ook niet. Ik ben wel een researcher met grote belangstelling voor het verleden."

Hij vertelt in zijn boek het verhaal van oudoom Jan, zijn vrouw Aukje en van andere familieleden die lange tijden 'in de Oost' woonden. "Geen fictie, al heb ik in het theater het verhaal wel wat verdicht. Kijk, Jan werkte op negen ondernemingen. Ik ga het een theaterbezoeker niet aandoen om al die verhuizingen te noemen. Maar alles wat ik schrijf is zoals Jan het heeft doorgegeven."

Geen enkele censuur

Van Vleuten heeft geen enkele censuur toegepast op de manier waarop zijn oom de wereld om zich heen beschrijft. De zingende vogels in de dageraad, de geuren van de tropen, de felle regens, de baboes, maar ook het racisme uit die tijd, het superioriteitsgevoel van de blanke overheersers, het staat er allemaal in. "Ik gebruik

dus ook de termen die men hanteerde: inlanders, koelies, werkvolk. Zo werd er gepraat, zo doe je recht aan die tijd. Je kunt die woorden nu niet anders gaan inkleuren. Als hij in Zuid-Afrika is en schrijft over kaffers en negers, dan zijn dat nu beladen woorden, maar die ga ik niet schrappen."

Hij velt in het boek geen oordeel. "Het boek zou onverteerbaar worden als ik bij elke pagina zou zeggen, nou nou nou. Ik geef een tijdsbeeld. Ik laat het verder aan de lezer om commentaar te hebben."

Poster ontworpen door Sam van Vleuten (broer van Jan, opa van Diederik) in 1946 ten behoeve van het Nationaal Comité Handhaving Rijkseenheid. (Foto: TRBEELD)

Van Vleuten vat het leven van zijn oudoom zo samen: Jan wordt geboren op Java waar zijn vader een suikerfabriek heeft. Tijdens de Eerste Wereldoorlog gaat hij in Nederland naar school, hij studeert vervolgens aan een landbouwschool in Zuid-Afrika, keert terug naar Holland en na een periode van twaalf ambachten en dertien ongelukken stuurt zijn vader hem naar Indië. "Ga maar met je handen werken voor de

Indische landbouwmaatschappij, zei zijn vader tegen hem."

Daar wordt hij planter, ontginning en later administrateur bij verschillende ondernemingen in rubber en thee. Hij ontmoet zijn vrouw Aukje en trouwt met haar, een grote liefde. Tijdens de oorlog belanden zij in verschillende Japanse interneringskampen en Jan doet mee aan de politieke acties. Gedesillusioneerd keert hij terug naar Nederland. Na de dood van zijn vrouw diagnosticeert zijn arts een kampsyndroom.

Bij wijze van therapie besluit Jan zijn memoires te schrijven. "Dat is het", eindigt van Vleuten de sobere opsomming. "Het is de Nederlandse koloniale geschiedenis verteld door een Totok, een Nederlander, een Europeaan."

Niet alleen de uitverkochte theaterzalen grepen hem aan, maar vooral ook de honderden e-mails en brieven die hij kreeg van mensen die zelf in Indonesië zaten of van wie de ouders of grootouders er woonden. Het is onverwerkt verleden, merkte hij. "Kwam ik terug van een voorstelling ergens in het land, zat mijn e-mailbox vol. Zo emotioneel vaak, dat ik het zelf bijna niet meer aankon om het te lezen."

Nu de geschiedenis ook in een boek is vastgelegd, verwacht hij weer reacties. "Boze reacties zijn daar ook altijd bij, vaak uit emotie of domheid. Gaat makkelijk op de mail: tik maar even snel op, dan kan meneer Van Vleuten het allemaal lezen. 'U verdoezelt de geschiedenis, want u vertelt niets over troostmeisjes', krijg ik dan te horen. Ik verdoezel niks. Ik vertel het verhaal van oom Jan, hij schrijft niks over troostmeisjes, dus heb ik ook niks over troostmeisjes te melden. Dat was mijn taak niet."

De meeste reacties kwamen van oud-Indiëgangers en hun na-

geslacht zelf. "Ze herkennen Jans verhaal. Er zit nog veel pijn bij die groep. Lang is er het gevoel geweest dat je niet over dat koloniale verleden mocht praten, hooguit onderling, het is zo'n belast verleden. Je moet nog steeds niet op de tv komen en melden: mijn opa had een suikerfabriek op Java en het was de mooiste tijd van zijn leven. Dan krijg je meteen over je heen: hij was dus een vuile uitzuiger en deels zit daar natuurlijk wat in. Maar het was wel de realiteit."

Hij kan er zelf, twee generaties later, met meer afstand naar kijken. Hij vindt het goed dat dit omstreden koloniale verleden kritisch wordt bekeken. "Maar tegelijk denk ik dan: waar komt die trui die jij draagt eigenlijk vandaan? Hoeveel kinderarbeid zit daarin?"

(Foto: TRBEELD)

Onvoorstelbaar

Onlangs meldde de Amsterdamse Jan Pieterszoon Coenschool een nieuwe naam te willen aannemen, vanwege Coens foute verleden. Van Vleuten begrijpt het wel. "Het is toch ook onvoorstelbaar. Wij zetten daar zomaar voet aan land, planten er onze vlag, zo dit is van ons. Jan Pieterszoon Coen schrijft een brief aan de VOC: mijne heren, daar kan wat groots worden verricht, laat dat maar aan mij over. En zo is het gegaan. We hebben dat land eeuwenlang volledig leeggehaald."

Toch is hij er geen voorstander van om overal de beelden van nu omstreden historische figuren

maar weg te halen. "Ik woon in Noord-Holland en sta dus dagelijks stil voor de Coentunnel. Een prima gelegenheid om meteen even stil te staan bij de cv van Coen. Hij heeft duizenden moorden op zijn naam staan, geen zinnig mens die daar een tunnel naar zou willen vernoemen. Maar die tunnel kreeg zijn naam om een andere reden: de VOC-mentaliteit van onze voorouders. Coen zeilde naar de andere kant van de wereld en legde de basis voor een groot koloniaal rijk, hij stichtte Batavia. Dat is wat bewonderd werd in hem."

Lachend: "Ik ben voorstander van twee bordjes onder standbeelden van nu omstreden figuren, waarop beide kanten worden belicht. Of een rode en een groene knop die je kunt indrukken, net naar wat je wilt horen."

Voor oom Jan, die hij nog goed gekend heeft, want hij overleed in 1989, voelt hij liefde en mededogen. "Hij was geen misdadiger, hij maakte onderdeel uit van een koloniaal systeem."

Jan schrijft zelf in zijn memoires: 'De grote veranderingen die zich tijdens mijn leven in de wereld voltrokken zijn als een waterval over mij en mijn generatie heen gekomen'.

Van Vleuten heeft die waterval ook gevoeld, na zijn theatervoorstelling. "Ik werd er door verrast, raakte bijna uit m'n even-

wicht. Nu het boek komt ben ik voorbereid, dus laat het maar gebeuren."

(Foto: TRBEELD)

Twee citaten uit de memoires van oom Jan

Begin jaren dertig, op Sumatra

'Toen het op Kaba Wetan onrustiger werd en er regelmatig pogingen tot een aanslag op een employé plaatsvonden, verplichtte Van der Sluys ons op het werk duidelijk zichtbaar een revolver te dragen. Al na een paar dagen adviseerde de hoofdmandoer mij dat niet te doen. Mijn koelies zouden dat uitleggen als een motie van wantrouwen en opvatten als een belediging. Ik luisterde naar zijn advies en droeg

daarna nooit meer een vuurwapen op het werk, ook niet onzichtbaar. Er is mij nooit iets overkomen.'

Diederik van Vleuten: "Jan heeft diep van binnen gedacht 'We zijn hier toch te gast en je kunt maar beter luisteren naar de hoofdmandoer'. Je ziet hier hoe hij het hele subtiele evenwicht tussen geweld en begrip hebben voor elkaar, aanvoelde. Hij dacht strategisch. Het was puur overleven, daar in de jungle."

Eind jaren veertig, na de politionele acties

'Alles wat ik in Indië heb helpen opbouwen en waaraan ik de beste jaren van mijn leven heb gegeven is verloren gegaan. Ik voel mij net een kunstenaar die zijn schepping vernield ziet. Het is gewoon weg, geschiedenis, en van geen enkel belang meer.'

Diederik Van Vleuten: "De eerste politionele actie heette Operatie Product. Veelzeggender kan niet. Het was onder meer bedoeld om al die ondernemingen weer in bezit te krijgen. Nederland was na de oorlog zo goed als failliet, alles moest weer opgebouwd, dus al die ondernemingen in Indië moesten zo snel mogelijk weer functioneren. Daar zette oom Jan zich met hart en ziel voor in. Maar hij streed een verloren zaak en dat leidde tot een diepe verbittering."

Bron:

<http://indonesie.actieforum.com/>

5000 Kamptekeningen uit Nederlands-Indië

In "Het Geheugen Van Nederland" van het Nationaal Archief bevinden zich bijna 5000 tekeningen, gemaakt door gevangenen in de Japanse concentratiekampen in voormalig Nederlands-Indië.

De tekeningen staan op 247 pagina's en bevatten 20 afbeeldingen per pagina. Hieronder vindt u de LINK naar deze kamptekeningen op de website van Het Nationaal Archief (Ctrl+click).

<http://www.geheugenvannederland.nl/?/nl/zoekresultaten/pagina/1/Kamptekeningen%20Nederlands%20Indi%C3%AB/%28cql.serverChoice%20all%20Kamptekeningen%20%20AND%20Nederlands%20%20AND%20Indi%C3%AB%29/&colcount=0&wst=Kamptekeningen%20Nederlands%20Indi%C3%AB/>

Opatja Een spookachtig verhaal

Door: Fred Mayer

Zijn voornaam kende niemand. Zijn collega's niet, zijn vrienden niet, zijn familie niet. Er deden praatjes de ronde dat zelfs zijn eigen vrouw zijn voornaam niet kende. Deze geruchten werden door de echtgenote van Opatja mede gevoed, omdat ook zij haar man nooit bij zijn voornaam noemde. Op het naambordje stonden zijn achternaam en de eerste letters van zijn voornamen T.E. Opatja. Er werd door velen gegist naar de naam die achter de T schuilging. Was het Theo, Tinus, Ted, Theun, Thies, Ticho, Tiemen, Tobias, Tristan, Toon, Ton of Tom?

Opatja zat achter zijn krant, de Deli Courant. Naast de plaatselijk nieuwtjes en de tijdingen uit Nederland hadden de overlijdens-advertenties en de politieberichten zijn belangstelling. Jack lag naast zijn stoel en blafte een welkomst-groet. De hond liep kwispelend Sally tegemoet en blafte een tweede keer. Ze aaide de herder over zijn kop: 'Goed op het baasje gepast, ja.'

De vrouw stootte Opatja zachtjes tegen de schouder. Een gebaar dat hoorde bij het dagelijks ritueel van begroetingen. Ze drukte een kus op zijn voorhoofd en streelde even haar hand door zijn haar. 'Ik heb je valies al gepakt, Opatja,' zei Sally.

'Je hebt mijn pyjama toch niet vergeten,' lachte haar man. 'Vorige week moest ik er een van Guus lenen.'

'Dat heb je al verteld? Ouwe koeien. Hij paste voor geen meter, zei je. Nogal logisch. Hij superslank en jij enigszins gezet,' merkte de vrouw bagatelliserend op. Enigszins gezet was een eufemisme voor iemand van honderddertig kilo. Een zwaarwichtig mens van een meter vijfenzestig.

Sally hield van haar teddybeer, zoals ze Opatja liefkozend noemde. Houden van was een understatement voor de liefde van Sally. De liefde, toewijding en zorg voor Opatja ging zo ver dat ze zelfs zijn billen waste, omdat hij door zijn dikte en korte armen amper bij zijn kont kon komen. Tjebokken (1) was voor hem een tijdrovende en inspannende activiteit.

Alles wat ze deed stond ten dienste van haar man. Uit elk gebaar sprak haar liefdevolle inzet en zorg. Ze trok zijn sokken en schoenen aan en weer uit omdat hij er zelf niet bij kon. Als Opatja zijn schoenen pakte en op de rand van het bed ging zitten, hurkte zijn vrouw al voor hem om de schoenen aan te trekken. Ze schoor hem en kamde zijn haren. 'Kijk sayang (2), een bord vol liefde. Met liefde bereid. Geniet er maar van. Eet smakelijk.' Ze gaf hem een stevige kus.

'Dat zal ik zeker doen, mijn lief. Het ziet er weer fantastisch uit en het ruikt heerlijk. Ik zal het met liefde eten.' Liefde was het trefwoord in hun relatie.

Ze schepte zijn eten op precies zoals hij het wilde. Rijst in het midden, vlees of vis rechts, groente links op het bord. De bijgerechten bovenaan het bord tussen vlees en groente. Het glas water links van het bord. Daarna als toetje een bordje zoete pap: boeboer soemsoem (3), boeboer

katjang idjo (4) of boeboer ketan Hitam (5).

'Alleen de rijst en niet het bord opeten,' grapte ze tot vervelens toe, wanneer hij zijn bord leeglikte. En altijd lachte Opatja mee met zijn vrouw. Het was haar manier om haar man aan te moedigen minder te eten. Deze smulpaap wilde wel, maar kon niet. Alles wat zijn ogen aan voedsel zagen, wilde zijn mond proeven om het daarna op te eten. Sally was Opatja's opperschenkster van levensvreugde en levensgenot. Zijn levensglas was nooit leeg of halfleeg, maar altijd vol. Sally schonk zijn glas vol tot aan de rand. Haar drie kinderen waren haar alles, maar haar echtgenoot was meer dan de optelsom der kinderen. Opatja was meer dan alles. Haar man was onvervangbaar.

Opatja las elke middag na thuiskomst zijn krant. Soms viel hij tijdens het lezen in slaap. Deze middag had evenwel een plaatselijk bericht zijn aandacht getrokken. Er waren problemen in de buurt van Kotaradja. Atjehse opstandelingen saboteerden de spoorrails en bruggen.

'Kijk hier staat het,' zei Opatja. 'Het bericht over de sabotage-daden rond Kotaradja. Morgen moeten Guus en ik daar de boel inspecteren.'

'Heb je niet militaire begeleiding daarbij nodig?', wilde zijn vrouw weten.

'Neen, ik spreek Atjehers aan in hun eigen taaltje. Als ik merk dat ze kwaadwillig zijn, kunnen we altijd met de trolley er vandoor gaan.'

'Als het maar niet te laat is en vluchten nog kan,' zei Sally vol zorg en kommer.

(1) billen wassen; (2) schat; (3) rijstepap; (4) pap van mung-bonen; (5) pap van zwarte rijst

'Ik heb er deze keer geen goed gevoel bij, Opatja. Beloof me in elk geval voorzichtig te zijn.'

'Goed, schat. Ik beloof het je. Ik spreek ze aan als vrienden en ga elke confrontatie uit de weg.'

De volgende dag reisde hij naar Kotaradja om met zijn chef, opzichter Guus Schoenmaker op een trolley de spoorwegen rond de hoofdstad van Atjeh te inspecteren. Eventuele schade zou dezelfde week nog hersteld kunnen worden. Een tweede trolleywagen met soldaten was niet nodig volgens Opatja. Guus en hij konden elk probleem wel oplossen. Beiden spraken Atjehs en Opatja zelfs vloeibaar zoals hij het schertsend noemde, omdat hij er volgens eigen zeggen al honderd jaar woonde.

Een dag later stapten Opatja en Guus op een trolley op het station van Kotaradja. Het spoor naar Sigli moest gecontroleerd worden voordat er weer treinen op dat traject mochten rijden.

Guus, een volbloed halfbloed, zoals hij zichzelf altijd ironisch noemde omdat zijn beide ouders Indo waren, en Opatja van Moluks-Indische komaf, hadden al vaker dat baanvak geïnspecteerd en een keer rails ontdekt die over een afstand van meer dan tweehonderd meter gesaboteerd waren. De rails waren losgekoppeld van de bielzen. Een passerende trein zou direct ontsporen met alle gevolgen van dien. Drie dagen later was de schade gerepareerd en konden er weer treinen over het traject rijden. Ook nu kon een eventueel defect in korte tijd verholpen worden. Maar eerst moest het gevonden worden. Er deden geruchten de ronde dat er enkele kilometers voor Sigli aan de rails geknoeid was. Daar zouden ze in eerste instantie hun aandacht op richten.

Guus en Opatja pompten de trolley met gezwinde spoed over

de rails. De inspectiewagen was gloednieuw. Het pompen was een heel licht werkje. Ze gunden zich geen tijd om ook maar even te pauzeren. Alsof de dood hen op de hielen zat, schoten ze over de rails. Tijd om te genieten van de omgeving stonden ze zich niet toe. Hun blik was gericht op de rails voor hen. Zo te zien waren er tot honderden meters voor hen geen tekenen van sabotage.

In de verte zagen ze een handjevol Atjehers langs de rails staan. Guus stopte de bediening van de trolleystang. Ook Opatja staakte zijn bedrijvigheid. Het railvoertuig freewheelde verder, minderde vaart om wat later tot stilstand te komen.

'Laten we teruggaan, Opatja,' stelde Guus voor. 'De grond wordt me te heet onder mijn voeten. Ze dragen allemaal een rentjong (1). Die wapens zijn zo vreselijk scherp. Met één houw slaan ze je ermee doormidden. We komen morgen terug met een trolley soldaten. Dit wordt te gevaarlijk, Opatja.'

'Welnee, Guus. Ik ga wel even met hen praten. Die rentjongs gebruiken ze om paden door de jungle te hakken.'

Hij sprong van het voertuig en liep naar het groepje inlanders. Vanaf grote afstand riep Opatja iets naar de Atjehers. Guus hoorde niet wat er precies geroepen werd, maar hij had wel iets over 'vrienden' opgevangen. Het groepje inlanders wenkte

Opatja dichterbij te komen. Hij liep op de man af van wie hij dacht dat die de leider van de opstandelingen was, terwijl hij in onberispelijk Atjehs probeerde de groep gerust en tevreden te stellen: 'We zijn vrienden. Hoe gaat het?'

Guus riep: 'Kom terug Opatja. Kom terug, alsjeblieft. Rennen.' Guus zag dat Opatja de inlanders naderde. Hij hoorde hem met ze praten, maar wist niet wat hij zei. Daarvoor was de afstand te groot. Opatja stond voor de leider. Guus zag dat deze zijn linkerbeen naar voren bracht, zijn klewang (2) uit de schede trok en met een zwaai omhoog hief. Met een klap bracht hij het wapen omlaag en sloeg Opatja met een houw doormidden. Van linkerschouder naar rechterheup. De twee lichaamshelften vielen uit elkaar op de grond. Verstijfd van schrik stond Guus enkele tellen als aan de grond genageld.

De opstandelingen zetten zich in beweging en renden naar Guus. Deze ontwaakte uit zijn verdoving, zette razendsnel de trolley in zijn achteruit en begon als een waanzinnige te pompen op de trolleystang. Het railvoertuig kwam langzaam in beweging. Al gauw kreeg het meer snelheid. Steeds grotere vaart. Guus zag de afstand tussen hem en de Atjehers alsmaar groter worden. De moordenaars van zijn vriend hadden de achtervolging gestaakt. Guus keek nog eenmaal achterom om de gezichten van de extremisten goed in zich op te nemen. Hij nam zich voor alle vijf achter de tralies en voor het vuurpeloton of aan de strop te krijgen.

'Allen zullen ze hiervoor boeten. Ik zal niet rusten voor ze hun verdiende straf gekregen hebben.'

(1) groot kapmes van ongeveer veertig centimeter lengte; (2) breed zwaard

De doodstraf verdienen ze en niet minder. De strop of de kogel.' 'Ik maak ze kapot. Ik maak ze kapot. Dood moeten ze. Allemaal. Dood, dood, dood,' schreeuwde Guus meer tegen zichzelf dan tegen de opstandelingen.

Sally kwam die middag de galerij opgelopen. Dadelijk zou ze haar thee krijgen van Nonnie. Maar wat was dat? Met zijn rug naar haar toe zat Opatja zijn krantje te lezen. Jack lag naast de stoel te janken. Hij verwelkomde zijn bazin niet kwispelend als hij placht te doen, maar bleef jankend liggen.

'Wat is er met je aan de hand, Jackie?', vroeg ze het dier. Ze richtte zich nu tot haar man. 'Wat ben je vroeg terug, Opatja,' merkte ze op. Ze gaf een zachte por tegen zijn schouder. Opatja gleed van zijn stoel.

Zijn lichaam viel in twee helften uiteen op de grond.

Krant en Opatja verdwenen als sneeuw voor de zon, zodra ze de grond aanraakten. Sally wierp zich op de vloer van de veranda, sloeg wild met haar armen om zich heen, schopte woest in alle richtingen en gilde, gilde en gilde

nog steeds toen de ambulance voor het huis stopte. Ze gilde nog steeds toen ze in het hospitaal in een dwangbuis werd gehesen.

Ze gilde nog steeds toen ze een kalmerende injectie kreeg. Met vier man moest men haar in bedwang houden. Het spuitje om haar explosie van verdriet te temperen had enig effect. Het schoppen en slaan verminderde en stopte op een gegeven moment. Ook het gillen nam af en hield op. Af en toe begon het gillen weer. Om Sally gerust te stellen had men de dwangbuis afgedaan. Ze stopte pas definitief met gillen, toen Guus haar de volgende middag bezocht in het ziekenhuis. 'Guus, wat hebben ze in godsnaam met Ted gedaan?', klampte Sally zich vast aan de collega van haar man.

'Ze hebben hem vermoord, hè?' Guus vertelde zonder in details te treden over de moord op haar man. De eigenwijsheid van zijn vriend verzweeg hij. De vele malen dat hij Opatja gewaar-schuwd had, onthulde hij niet.

Op haar vraag waarom hij Opatja dan niet tegengehouden had, antwoordde Guus dat zijn collega

ervan overtuigd was, dat hem niets kon overkomen. Hij kon hem onmogelijk op andere gedachten brengen.

Guus informeerde Sally dat de moordenaars van haar man gearresteerd waren en dat hun de doodstraf boven het hoofd hing.

Een week later vertrok Sally onder begeleiding van de vriend van haar man naar huis. Ze namen plaats op de veranda. Sally vertelde over hoe ze Opatja de krant lezend op de galerij had zien zitten. Over Jack die totaal van slag af was en alleen maar jankte. Over hoe de krant en de twee lichaamshelften op de grond vielen en daarna in het niets opgingen.

'Hebben ze Teddy doormidden geslagen, Guus?', vroeg ze Guus keek van haar weg, zuchtte en knikte ja.

'Ze zijn allemaal schuldig en ze zullen daarom allen de doodstraf krijgen. Ik vermoed het vuur-peloton', troostte hij Sally.

De vrouw reageerde niet op wat Guus zei, schudde haar hoofd en stelde zich voortdurend de vraag: 'Waarom, waarom mijn Teddy, waarom?'

Boekbespreking, e-Books, CD & DVD, Presentatie & Signeren

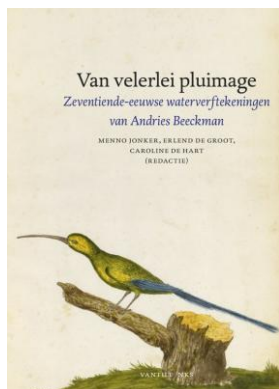
Cosman Citroen (1881-1935) – Joko Triwinarto Santoso. Veel Nederlandse architecten trokken in het begin van de twintigste eeuw naar het zich snel ontwikkelende Nederlands-Indië. Het was de 'Gouden Periode' van de Nederlandse architectuur in de tropen. Cosman Citroen bepaalde in belangrijke mate het gezicht van Soerabaja, het belangrijkste handelscentrum van Indië. Zijn gemeentehuis bindt traditie aan moderniteit en is met galerijen en een dubbel dak perfect ingesteld op een tropisch klimaat. Citroens laatste ontwerp, het kantoorge-

bouw voor Borsumij, is een toonbeeld van moderniteit: rechthoekig met een plat dak, uitgevoerd in betonskelet met brede vensterstroken. Citroen had door zijn opleiding gedeeltelijk een

kunstnijverheidsachtergrond, zoals goed te zien is in het luxueuze interieur van de villa van Tan Tjwan Bie, waar hij ook de teakhouten plafonds en lambrisering vormgaf, evenals de hanglampen, het glas-in-lood en de vloer met bijzondere geometrische patronen. *Adviesprijs: € 15,00.*

Van velerlei pluimage – Caroline de Hart, Erlend de Groot, Menno Jonker. Javanen, Ambonezen, Chinezen, Moren, mestiezen, krijgers, albino's en ook makí's, vlinders, gekko's, zeboes en een keur aan andere

exotische vogels. In het midden van de zeventiende eeuw legde Andries Beekman uit Zutphen de beeltenissen van vele inwoners en dieren uit Azië en Afrika vast in een unieke reeks waterverftekeningen. Dit was opmerkelijk want zijn tijdgenoten zagen liever af van de gevaarlijke reis naar de Oost en beperkten zich tot het kopiëren van bestaande prenten, niet zelden doorspekt met fantasie, fabelachtige superlatieven en stereotypen. Beekman speelde handig in op de vraag naar waarheidsgetrouwe illustraties en zijn tekeningen zijn daarom een belangrijk keerpunt in de visuele antropologie en de natuurhistorie van de zeventiende eeuw. Dit boek toont voor het eerst het volledige overzicht van deze reeks kleurrijke tekeningen in context van wetenschap en kunst. *Adviesprijs: € 15,00.*

Een meisje van honderd – Marion Bloem. Als u deze roman nog niet bezit, haast u dan. Het meisje Moemie, dat dingen ziet die anderen ontgaan. Dat is haar gave en haar noodlot. Moemie verliest

haar ouders en familie door de rituele zelfmoord van het vorstenhuis op Bali in 1906. De rest van haar leven is ze op zoek naar iets of iemand die het gemis van haar verwanten kan opvullen. Ze wordt opgenomen in een gezin dat haar helderziendheid nodig heeft om de geesten uit hun huis te jagen. Moemie en de nazaten van de adoptiefamilie worden gevolgd in heden en verleden in een caleidoscopisch verteld familie-epos. Het voert de lezer langs honderd jaar geschiedenis: het lokale verleden, de twee wereldoorlogen, Japanse kampen en het onafhankelijke Indonesië tot aan de skypende Indische oma's in het heden. Een boek vol meeslepende passages en personages die je meteen dierbaar worden. *Nu een OP=OP aanbieding van Van Stockum. Prijs: van € 15,00 voor slechts € 6,90.*

Indisch leven in Den Haag 1930-1940 – Coen van 't Veer en Gerard Termorshuizen. Onder zijn pseudoniem Melis Stoke schreef Herman Salomonson (1891-1942) in de jaren '30 in

het weekblad 'De Indische Verlofganger' driehonderd columns over de lotgevallen van 'Indische mensen' in Den Haag. Omdat ze ook nu nog lezenswaardig zijn, worden er in dit boek 50 opnieuw uitgebracht in dit boek, voorzien van inleiding en commentaar. Al hadden de oud-Indischgasten, tot wie Salomonson zelf behoorde, zich weer moeten aanpassen aan de moederlandse zeden en gewoonten, de Indische ervaring

raakten ze nooit meer kwijt. Ze waren 'anders', voor hen bleef de Indische sfeer altijd levend. De tot leven geroepen herinneringen aan een gedeelde identiteit vervulde daarbij een beslissende rol. Het is een nostalgisch 'terugverlangen' naar 'daarginds' dat Salomonson zo beelden in zijn columns wist te verwerken. *Adviesprijs: € 19,00.*

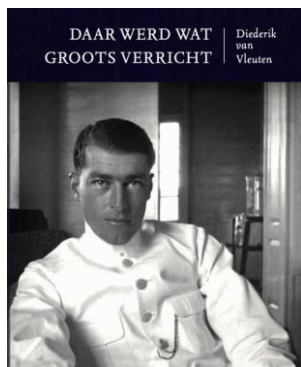
Koloniale oorlogen in Indonesië – Piet Hagen. De Indonesische archipel heeft meer dan 450 jaar strijd geleverd tegen buitenlandse handelscompagnieën

en mogendheden. Bijna altijd was er wel ergens oorlog en vaak op meerdere plekken tegelijk. Dit boek geeft een gedetailleerd overzicht van de meer dan 100 militaire acties en expedities. Portugezen, Spanjaarden, Britten, Fransen, Japanners en vooral ook Nederlanders voerden hun koloniale oorlogen en conflicten in de archipel, vooral vanwege economisch gewin. De legers vormden de ruggengraat van het systeem dat ook destijds al bekritiseerd werd. Door de brede aanpak en uitgebreide registers is het boek een naslagwerk over de geschiedenis van Indonesië. *Verschijnt eind april. Adviesprijs: € 59,90.*

Daar werd wat groots verricht – Diederik van Vleuten. Iets meer dan tien jaar geleden kreeg Diederik van Vleuten van zijn vader het Indisch archief van zijn familie overhandigd. Zeven dozen vol brieven, documenten, dagboeken, fotoalbums, enz. waarin

het verhaal van drie generaties Van Vleuten in de Oost wordt verteld. In dat archief bevonden zich de bijna 700 pagina's tellende

memoires van Diederiks oudoom Jan. Met scherp oog voor detail doet oudoom Jan daarin verslag van de grote veranderingen die zich tijdens zijn leven in de wereld voltrokken. Het persoonlijke verhaal van zijn kindertijd op Java een jeugd in Nederland, een opleiding in Zuid Afrika en in 1930 zijn terugkeer naar Indië. Na het uitbreken van de 2^e Wereldoorlog maakt Jan aan den lijve mee het historische drama van de Japanse bezetting en de daarop volgende Indonesische onafhankelijkheidsstrijd. Hij is ooggetuige van de politieke acties en het onafwendbare afscheid van zijn geliefde Indië. Gebruikmakend van ongekend rijke fotomateriaal uit eigen archief plaatst Diederik de lotgevallen van zijn familie tegen de achtergrond van de grote geschiedenis van Nederland en de ondergang van diens koloniale imperium in het mooie Zuidoost-Azië. *Adviesprijs: € 34,90.*

Nonnie Tjamper - Yvonne Groeneveld. Deze productie omvat een liedtekstboek met een CD, geschreven door cabaretière Yvonne Groeneveld (Tante Eus) met eindarrangementen van Eduard Sebastian. Het is een weergave van de theaterserie "Bij

Eugenie" in het Werftheater in Utrecht van 2012 tot 2018, ter gelegenheid van het 40-jarig jubileum van haar theater. Yvonne Groeneveld is een theatermaker, zakelijk en artistiek leider in één persoon en een mix van Indische

adat en Hollandse attitude. *Het boek met CD is uitsluitend te bestellen voor de prijs van € 29,50 (abonnees Moesson: € 25,00) bij: <http://www.yvonnegroeneveld.nl/webwinkel>. Verzendkosten € 3,80.*

Stacheldraht und bambusspeere - Bruni Adler. Een zeer bijzonder boek, vooral omdat de meeste boeken over Indie / Indonesië in de Nederlandse en af en toe in de Engelse taal verschijnen. Dit boek is in de Duitse taal verschenen en kort geleden gepresenteerd in Wangen nabij de Bodensee, enkele honderden kilometers van de Nederlandse grens. Toch waren hierbij enkele tientallen Nederlanders aanwezig. In dit boek wordt de geschiedenis verteld aan de hand van 40 interviews met 'gewone' mensen. Zes van deze mensen zijn Connie Suverkropp, Frank Bouwers, Muriel Hess, Felix Bakker, Derk HilleRisLambers en Jeppe Mellema. Daarnaast komen ook Indonesiërs, Japanners en Duitsers aan het woord. Zij hebben meer gemeen dat de geschiedenis van Indonesië hun leven heeft bepaald. Door de vele persoonlijke invalshoeken en

gezichtspunten geeft het boek een gevarieerd beeld van het vooroorlogse Nederlands-Indië, de Japanse bezetting, de Bersiap en de dekolonisatie. De auteur is een Duitse schrijfster, journaliste en sociaalpsychologe, die hiermee een lacune in de geschiedschrij-

ving van Indonesië als multiculturele en multinationale samenleving wil opvullen. Beschreven wordt verder het lot van de vele oorlogsslachtoffers, zowel die van Nederland, Indonesië, Engeland en Duitsland, maar ook die van de Japanners. Deze bijzondere benaderingswijze en verslaggeving maakt dit boek tot een uniek document. Voor wie de Duitse taal machtig is of zich er met behulp van taalhulp doorheen wil worstelen, een 'must have'. *Het boek is te bestellen via uw eigen boekhandel. Prijs: € 28,00 (prijs in Duitsland). 480 pagina's gebonden ISBN 978-3-86351-470-9. Info: uitgever: www.kloepfer-meyer.de.*

(ERRATUM op pagina 28)

De in deze rubriek besproken boeken, CD's en DVD's zijn verkrijgbaar bij de Internet Boekhandel Van Stockum in Den Haag of bij de erkende boekwinkel, tenzij anders vermeld

VAN STOCKUM
INTERNET BOEKHANDEL
www.vanstockum.nl

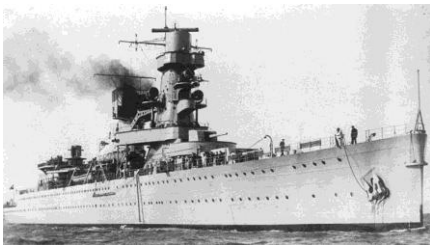
Verras uw familielid, vriend, kennis of collega met een **GRATIS ABONNEMENT OP NICC MAGAZINE**
info@indisch-centrum-denhaag.nl

Zoektocht oorlogsgraven Javazee gaat door

Gevonden botresten niet van opvarenden verdwenen Nederlandse oorlogsschepen

In Indonesië zijn op drie plekken in Brondong toch geen sporen gevonden van stoffelijke resten van de opvarenden van drie Nederlandse oorlogsschepen. Dat schrijft minister van Defensie Bijleveld in een brief aan de Tweede Kamer.

De locaties werden onderzocht omdat ooggetuigen hadden gezegd dat daar de illegaal geborgen Nederlandse oorlogsschepen waren verwerkt en gedumpt, en dat daar ook de stoffelijke resten konden zijn.

De kruiser Hr.Ms. De Ruyter (ANP)

Indonesië-correspondent Michel Maas: "Brondong is een groot dorp met een normale begraafplaats waar volgens een getuige enkele plastic zakken met stoffelijke resten van 'een sloopschip' zouden zijn begraven. Het dorpshoofd heeft dat bevestigd tegenover een Indonesische journalist."

Identificatiedienst

Minister Bijleveld zegt dat de onderzoeken werden geleid door de politie van Indonesië in aanwezigheid van experts van de Bergings- en Identificatiedienst Koninklijke Landmacht.

Zij functioneerden als adviseur en kwamen tot de conclusie dat de resten niet van de Nederlanders konden zijn.

Volgens Maas waren de menselijke resten al opgegraven voordat de Nederlandse experts aankwamen. "Die hebben de opgravingen dus

niet kunnen begeleiden, en ze kunnen ook niet met zekerheid zeggen of de botresten die onderzocht werden wel van de begraafplaats afkomstig waren."

Er is wel een afgevaardigde van de Nederlandse ambassade in Brondong ter plaatse geweest. Volgens het hoofd van de lokale politie zijn de gevonden beenderen naar het politiebureau in Lamongan gebracht en van daar naar het hoofdbureau van politie in Soerabaja. Daar hebben de Nederlandse experts ze gezien.

Dieren

Onderzoekers van de Koninklijke Landmacht onderzochten ook eerder gevonden botresten. Die bleken grotendeels afkomstig van dieren. Van de rest van de botfragmenten is in ieder geval vastgesteld dat ze niet heel lang in zee gelegen hebben.

"Wij betreuren het, met name voor de nabestaanden, dat ook na deze onderzoeken niet meer duidelijk is geworden over wat er gebeurd is met de illegaal geborgen Nederlandse oorlogsschepen en hun opvarenden", zegt Bijleveld.

Scheepswrak-dieven

In Indonesië zijn naar nu blijkt eind april professionele scheepswrak-dieven aangehouden. Het gaat om de bemanning van een Chinees baggerschip. Ze worden

verantwoordelijk gehouden voor het illegaal optakelen van verschillende scheepswrakken, waaronder verschillende Japanse schepen die afkomstig zijn uit de Tweede Wereldoorlog.

Eind vorig jaar bleek dat twee Nederlandse oorlogswrakken van de bodem van de Javazee zijn verdwenen. Van een derde schip ontbraken grote delen. Mogelijk zijn de resten van de schepen verkocht als oud ijzer, maar wat er precies met de schepen is gebeurd is niet duidelijk.

Kranen

Of de Chinezen ook de Nederlandse schepen hebben laten verdwijnen, is niet duidelijk. De Indonesische marine had de bemanning van het Chinese baggerschip al eens gearresteerd. Het schip is met twee grote kranen uitgerust. Op het schip zou veel ijzer liggen afkomstig van scheepswrakken, zo meldt het tijdschrift Maritime Executive.

De zevenkoppige bemanning wist na de eerste arrestatie met boot en al naar Maleisië te vluchten, maar de kustwacht van dat land greep op verzoek van Indonesië in. Of ze nog vastzitten is niet bekend.

Felix Jans (links). (ANP)

Felix Jans (93) overleden

In Den Haag is Felix Jans, de laatste Nederlandse overlevende

van de Slag in de Javazee (1942) overleden. Dat meldt de website Indisch4ever, die nieuws meldt over aan voormalig Nederlands-Indië en Indonesië gerelateerde onderwerpen.

Bij de slag in de Javazee waarmee de geallieerden hoopten een Japanse invasievloot tegen te houden en zo een aanval op Java te voorkomen, voer Jans op de torpedobootjager Hr. Ms. Kortenaer als matroos der derde klasse. Toen de Kortenaer zonk na een Japanse voltreffer, klampte Jans zich vast aan een reddingsboei en kon hij zich een nacht lang in leven houden tot de Britse marine hem uit zee viste.

Van de 151 man aan boord van de Kortenaer verdronken er zo'n vijftig. In totaal verloor Nederland bij de zeeslag 900 opvarenden.

Felix Jans besloot op zijn achttiende bij de Marine te gaan,

Felix Jans (r) in Soerabaja (NOS)

zonder zich goed te realiseren waar hij eigenlijk voor tekende. In 1942 trokken Nederlandse, Amerikaanse, Australische en Britse schepen naar de Javazee om Japanse strijdkrachten op weg naar Java tegen te houden. Maar alles liep anders.

Birmaspoorlijn

Later in de oorlog stuurde de Japanse bezetter Jans naar Thailand om te werken aan de Birmaspoorlijn.

Ook die ontberingen wist hij te overleven. Na de oorlog kwam hij naar Nederland en ging daar voor defensie werken.

In 2016, kort voor de 75e herdenking van de Slag in de Javazee, werd ontdekt dat de wrakken van drie Nederlandse kruisers en de Kortenaer waren verdwenen van de zeebodem voor de kust van Java.

Jans was er niet van onder de indruk. In een vraaggesprek met het AD zei hij destijds: "Moet ik daar boos over worden? Die mensen zijn arm daar. Dat hebben ze natuurlijk voor het oud ijzer gedaan. Ik heb de herinnering nog".

Felix Jans is 93 jaar geworden.

Bron: NOS.

Meer dan 120 titels over Nederlands-Indië

Neem eens een kijkje in de uitgebreide boekenwinkel van Historiek.net:

<https://geschiedenis-winkel.nl/nederlands-indie.html>

Kort Indisch

Heftige uitbarsting Sinabung voorbode van 'superklap'?

Na een lange winterslaap van meer dan 400 jaar kwam de vulkaan Sinabung op Sumatra weer tot leven. De eerste uitbarsting was in 2010 en ze is sindsdien actief gebleven. In 2014 en 2016 spuwde Sinabung opnieuw vuur en as. De erupties eisten tientallen doden en meer dan 30.000 omwonenden moesten geëvacueerd worden.

Indonesië telt meer dan 400

vulkanen, waarvan er 127 actief zijn. Daarvan is nu Sinabung de meest onheilspellende. Indonesië is hiermee het meest bedreigde vulkanische gebied ter wereld.

In februari dit jaar produceerde Sinabung wederom een meer dan 7000 meter hoge aswolk, waardoor Noord-Sumatra in het schemerduister werd gehuld en het vliegverkeer voor een groot deel werd stilgelegd. Op 6 april volgde een nieuwe uitbarsting en weer is het vliegverkeer stilgelegd. Voor zover bekend vielen hierbij geen slachtoffers.

Onlangs waarschuwde professor Antony Reis, een Australische vulkanoloog, dat de recentelijke vulkaanuitbarstingen, het ontwaken van een aantal vulkanen, vaak na eeuwen rust, en bovendien de zeer zware aardbeving gevolgd door een enorme tsunami in het gebied in 2004 redenen geven die doen vermoeden dat er binnen afzienbare tijd mogelijk een zg. 'superklap' te verwachten is. En gezien de seismische activiteit in heel Indonesië en dus ook bij de miljoenenstad Jakarta, vreest hij het ergste.

Ceremoniële steun voor Nationale Indië-Herdenking

Op vrijdag 6 april ondertekenden kapitein-luitenant ter zee b.d. Frank Marcus (Stichting Herdenking 15 augustus 1945) en de generaal-majoor Gijs van Keulen (Ministerie van Defensie) een intentieverklaring inzake 5 jaar ceremoniële steun van Defensie aan de Stichting.

Herdenking van alle slachtoffers van de Tweede Wereldoorlog ten tijde van de Japanse bezetting van

voormalig Nederlands-Indië. Deze Herdenking wordt elk jaar op 15 augustus gehouden bij het Indisch Monument in Den Haag.

Homoseksualiteit mogelijk strafbaar in Indonesië

Homo- en mensenrechten-organisaties in Indonesië luiden de noodklok, omdat er een wetsvoorstel ophanden is, die homoseksualiteit in heel het land verbiedt. In Indonesië is dit – op Atjeh na – nog niet het geval, maar signalen geven aan dat dit de komende tijd verandert. Dit zou gebeuren onder druk van moslimorganisaties. Deze hebben voor de komende verkiezingen hoog ingezet om homoseksualiteit strafbaar te stellen. Moslims vinden reeds geruime tijd dat het Indonesische wetboek van strafrecht wordt aangepast. De laatste jaren worden regelmatig heftige protestbijeenkomsten gehouden zoals op de foto te zien is.

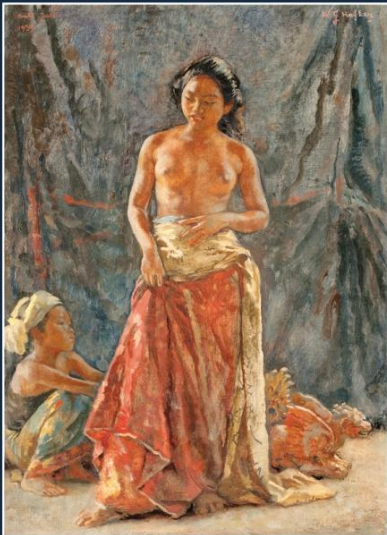
Indonesië staat bekend om z'n tolerantie en gematigde moslimcultuur, maar de afgelopen jaren krijgt radicalisme steeds meer de overhand. Zij zien homoseksualiteit als een ziekte die te 'genezen'

is en de koran beschrijft het als 'onzuiver'. Overal in het land worden zeer regelmatig invallen gedaan door gewapende politie-eenheden in homobars, -sauna's en -clubs. Opgepakte mannen worden vastgezet totdat zij zich weer als hetero gedroegen. In Atjeh staat op homoseksualiteit een gevangenisstraf van negen jaar.

ZEEUWS VEILINGHUIS

GEVRAAGD:
INDISCHE SCHILDERIJEN

W. G. Hofker (1902-1981)
Hamerprijs: € 600.000,-

Herengracht 74, 4331 PX Middelburg
Tel. 0118 - 650 680
WWW.ZEEUWSVEILINGHUIS.NL

(advertentie)

Naast de **straatnamen** 'vroeger en nu' van **Batavia / Jakarta**
<https://indearchipel.com/2017/05/24/straatnamen-batavia-jakarta/>
 heeft "In De Archipel" ook de straatnamen van **Medan** online staan
<https://indearchipel.com/2017/09/07/straatnamen-medan/>
 en nu ook de straatnamen van **Semarang**
<https://indearchipel.com/2018/01/29/straatnamen-semarang/#more-23257>

TONG TONG FAIR

Donderdag 24 mei t/m zondag 4 juni 2018 – dagelijks 12.00 tot 22.00 uur – Malieveld, Den Haag

Recept

Pastei Toetoe (Indische jachtschotel)

Een heerlijk gerecht, dat u met rijst kunt eten, maar ook zonder rijst is het zeker een aanrader. Serveer er wat atjar bij en een schaaltje verse sambal op tafel voor wie het lekker pittig wil.

Ingrediënten:

4 hele kippenpoten, 25 gr. djamoer koeping (Judas-oren, paddenstoelensoort, toko), 25 gr. sedep malam (tijgerlelieknoppen, toko), 200 gr. wortelen, 150 gr. diepvrieserwtjes, 100 gr. peultjes, 200 gr spitskool, 2 eieren, 2 rode uien, 1 prei, 1 kruidenbouillon-blokje, 2 à 3 el. ketjap manis, zwarte peper, 1 el. gula djawa (palmsuiker), klontje boter om in te bakken, versgemaakte aardappelpuree (voldoende voor twee lagen van 1 cm puree), gemalen nootmuskaat, paneermeel

Bereiding:

Kook de kippenpoten gaar, haal het vlees van de botten en snijd dit in stukjes. Bewaar de bouillon.

De djamoer koeping en sedep malam kookt u zachtjes in ruim water, als ze zacht en gaar zijn, goed uit laten lekken en bij het vlees voegen. Snijd de worteltjes in plakjes en kook ze gaar. Kook de eieren hard en snijd ze in de

lengte in kwarten. Snijd de spitskool (de dikke delen fijner dan de bladdelen). Breng de bouillon weer aan de kook en doe er extra een kruidenbouillonblokje bij. Doe de kip en de groenten erbij en de djamoer koeping en sedep malam. Snipper de uien en fruit deze aan, samen met de fijngesneden prei in wat boter

(doe hier evt. een klein scheutje olie bij tegen het verbranden) en roer dit ook door de bouillon. Afmaken met wat vers gemalen zwarte peper en de gula djawa. Laat het geheel nog ca. 3 minuten zacht pruttelen. De massa mag niet te droog worden, maar zeker ook niet te nat. Bedek de bodem met 1 cm aardappelpuree. Beboter een vuurvaste schaal, schep met een draadschep het vlees-groenten-mengsel uit de bouillon, laat even uitlekken en doe dit vervolgens in de ovenschaal. Druk voorzichtig de massa een beetje glad en verdeel hierover de eikwarten en over het geheel een laagje van ca. 1 cm. aardappelpuree. Strooi hierover een klein beetje noot-muskaat en hierover paneermeel met klontjes boter. Zet de schotel in een voorverwarmde oven op 180 graden. Na 20 tot 25 minuten is uw Indische jachtschotel klaar.

Warm serveren.

Selamat makan

Adresboek van Bandoeng 1941

In dit adresboek staan de gegevens alfabetisch op familienaam met daarachter het adres waar hij of zij woonde in 1941

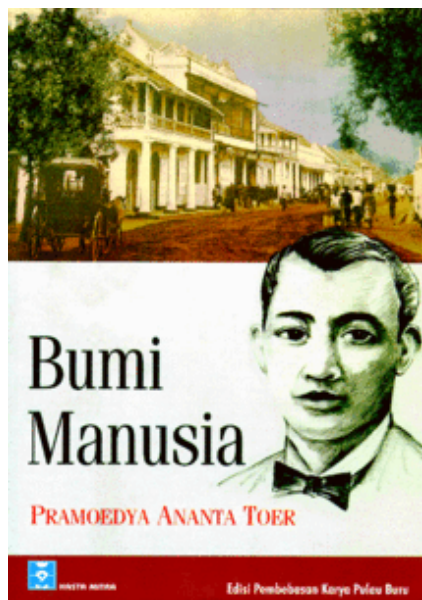
<http://www.boudewynvanoort.com/2016/02/adresboek-van-bandoeng/>

ERRATUM

In onze vorige editie bespraken we het boek "Verschoppeling" van Chris Ebbe. Als prijs van het boek meldden we: €21,95. Dit is de prijs bij verzending naar landen buiten Nederland. Binnen Nederland is de prijs bij directe afname: € 13,45 en inclusief verzendkosten in Nederland € 16,95. Het boek is te bestellen door het vereiste bedrag over te maken naar bankrekening: NL30 INGB 0000214432 t.n.v. C.G. Ebbe met vermelding van het adres van de besteller. Het boek wordt u direct na ontvangst toegestuurd.

Acteertalenten gezocht voor Indonesische speelfilm "Bumi Manusia"

In Indonesië vinden deze zomer de opnamen plaats voor een nieuwe speelfilm, getiteld: *Bumi Manusia*. Hiervoor wordt nog een deel van de cast gezocht. De castingperiode wordt gehouden van 4 tot en met 7 mei 2018 in de omgeving van Amsterdam. Draaiperiode is in de maand(en) juli en/of augustus 2018 in Indonesië. Wanneer je je aanmeldt, dien je er rekening mee te houden dat je deze periode beschikbaar moet zijn.

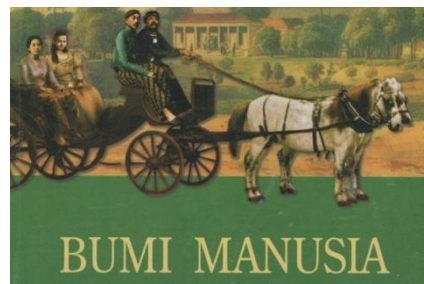

Voor deze nieuwe Indonesische speelfilm, naar de novelle van Pramoedya Ananta Toer is de

producent nog op zoek naar de volgende acteur-talenten:

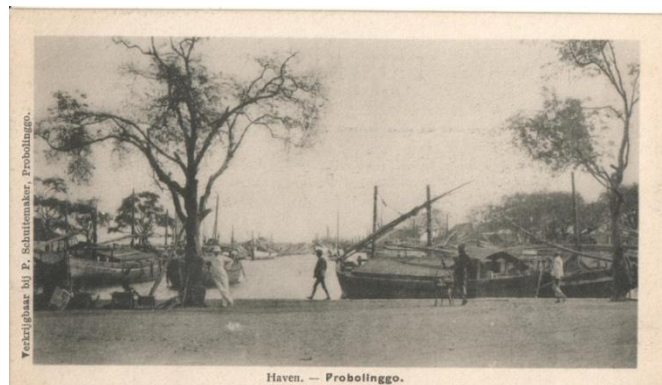
1. **Indisch meisje**, tussen 16 en 19 jaar oud. Rol: Annelies Mellema. Bij voorkeur een frisse jeugdige uitstraling, die vloeiend Nederlands spreekt en die bij voorkeur ook Indonesisch kan spreken. Normaal postuur, geen tatoeages op/bij gezicht of handen.
2. **Indische jongeman**, tussen 18 en 20 jaar oud. Rol: Robert Suurhof. Vloeiend Nederlands spreekt en bij voorkeur ook Indonesisch kan spreken. Normaal postuur en geen tatoeages op/bij gezicht of handen.
3. **Nederlandse man**, 30 tot 35 jaar oud. Rol: Jean Marais. Vloeiend Frans sprekend en bij voorkeur ook Indonesisch.
4. **Nederlandse vrouw**, rond de 36 jaar oud. Rol: Magda Peters. Intelligente, aardige uitstraling en een aantrekkelijke verschijning.
5. **Indische gezette vrouw**, rond de 35 jaar oud. Rol: Mevrouw Telinga. Voor deze rol is komisch talent een pré.
6. **Nederlandse man**, rond de 28 jaar oud. Rol: Maurits Mellema. Harde, zakelijke uit-

- straling. Knappe verschijning.
7. **Nederlandse man**, rond de 40 jaar oud. Rol: Maarten Nijman. Kritische en cynische, maar aardige uitstraling.

Denk jij geschikt te zijn voor een rol zoals hiervoor vernoemd, dan kun je een kort (selfie)filmpje sturen van maximaal 1 minuut, waarin jij jezelf voorstelt in het Engels (en eventueel ook in het Indonesisch en/of Frans. Afhankelijk van de rol waarvoor jij je aanmeldt. Doe er ook twee foto's van jezelf bij; één full body en minimaal één close-up. Wanneer je een showreel hebt, ontvangen we daarvan ook graag een link.

Stuur je gegevens vóór 20 april 2018 naar: info@tobing.agency.

Het begin van de haven van Probolinggo, foto richting zeezijde gemaakt. Tegenwoordig staat er een uitkijktoren

Het Veluwebataljon, beeld van een website

Door: Wim van der Burg

Veel veteranen hebben na terugkeer in Nederland veelal gezweven over hun tijd in Indië. Traumatische ervaringen waar destijds in Nederland geen gehoor voor was, gebrek aan waardering voor deze (vaak dienstplichtige) soldaten (jongens van soms pas 18 of 19 jaar) tot en met regelrechte afkeuring, lagen hieraan ten grondslag.

In 1946 vertrok Ad van der Burg (1927, Maassluis) als broekie van 18 jaar naar toenmalig Nederlands Indië. Daar was hij tot 1949 in actieve dienst als oorlogsvrijwilliger op zowel Java als Sumatra. Alle brieven die hij in die tijd aan zijn oudere broer schreef, zijn bewaard gebleven.

Ze geven een intrigerend beeld van de periode en hoe Van der Burg die beleefde. Zijn dochter Astrid kreeg die brieven, samen met diverse foto's en papieren, na het overlijden van van haar vader in haar bezit en gebruikte die voor haar boek, zowel als voor de website, waar in dit artikel aandacht aan wordt besteedt.

De website is overzichtelijk ingedeeld. Op de startpagina vinden we centraal alle informatie over het boek "Nederlands-Indië 1946-1949 Brieven van een Nederlandse soldaat" en een woord vooraf van de auteur Astrid Manders-Van der Burg. Met een klikje op de bestelbutton komen we op de webpagina van Uitg. Boekscout.nl waar je het boek kunt aanschaffen.

De Haantjes

De navigatie op de website werkt met behulp van een menu aan de bovenzijde van de startpagina. Het topmenu bevat slechts drie rubrieken: Gastenboek, Fotoalbum

en Contact. De rubriek Fotoalbum bevat fotomateriaal van verschillende reünies. De rubrieken Gastenboek en Contact spreken voor zich.

Het menu aan de linkerkzijde van de startpagina bevat aanzienlijk meer rubrieken. Hier vinden we onder andere: 1946, Java, Padang, Sumatra; April 1948. 1948-1949, Historie en Monument

In de rubriek 1946 wordt aandacht besteed aan het ontstaan van het Veluwebataljon (De Haantjes). Na de bevrijding van Nederland in mei 1945 kwamen onderduikers, knokploegen, koeriers, verzetsstrijders en gewezen officieren uit hun schuilplaatsen tevoorschijn.

Vanaf dat moment heerste er onder deze mannen één ideaal: meehelpen om de Japanners in Indië te bestrijden en daar orde en vrede te herstellen.

De Veluwers hadden weinig aansporing nodig en men meldde zich al snel Jan van Schaffelaar-kazerne in Ermelo, waar in snel tempo de verbandakte werd getekend.

Natuurgetrouw beeld

De rubriek Java start met een beschrijving van de situatie in Batavia op 26 juni 1946. In de brieven van Van der Burg komt

een nauwkeurig beeld van het leven in de tropen naar voren. Niet alleen de tekst van de brieven, maar vooral het beeldmateriaal zorgt voor een natuurgetrouw beeld. Ook wordt aandacht besteed aan het werk van mevrouw Spoor, echtgenote van de bevelhebber van de Nederlandse strijdkrachten in Indië.

De rubriek Padang start met een afbeelding van een luchtpostbrief en een beschrijving van Van der Burg over zijn confrontatie met de dood van zijn collega's. Verder beelden van hun begrafenis.

In de rubriek Sumatra staat een beschrijving van de festiviteiten rond het eenjarig bestaan van de U-brigade in Padang. Zo wordt er melding gemaakt van het overlijden van Hans Harmsen.

Niet gesneuveld in een gevecht, maar gegrepen in zee door een haai.

Opvallend is dat het bezoek van de generaals Spoor en Kruls in Padang weinig indruk maakte, want vrijwel niemand bekommerde zich om hen. Sterker nog, met de kleding van de generaals waanden de soldaten zich in een circus,

Jammer genoeg heeft de website teveel rubrieken om allemaal in dit artikel te bespreken, maar het is zeker bedoeld als aansporing om de website met een bezoek te vereren. En misschien zelfs om het boek te bestellen.

<http://www.veluwebataljon.nl>

Bron: Veteraneninstituut

checkpoint
maandblad voor veteranen

Just4Kids... voor iedereen van 6 tot 16 jaar

Korte berichten

Gezocht: Jong talent

In de rubriek "**Just4Kids**" hebben we eerder al aandacht besteed aan jong talent. Zo plaatsten we een artikeltje over twee meisjes die Indonesische dansen leerden en verder ook een stukje over een drumtalentje. Heb jij nou ook zo'n talent? Kan je goed gitaarspelen en treed je ook op? Of ben je een tenniskampioen in de dop, een goed biljarter of kan je heel goed

dansen of zingen? Misschien ben je wel een hele goeie chef-kok, of ben je een kunstschilder of een fotograaf in de dop.

Misschien ook wel een.... Kortom, alle jonge supertalenten van ca. 6

tot ca. 16 jaar oud willen we voor het voetlicht zetten. En wij willen dat aan iedereen vertellen. Als je zelf niet zo heel goed kan schrijven, vraag dan of jouw ouders willen helpen en doe er een fotootje erbij. Of je stuurt jouw verhaal gewoon in je eigen woorden naar de redactie, dan maken wij er samen met jou een echt leuk artikeltje van.

Stuur je reacties dan naar:
info@indisch-centrum-denhaag.nl **DOEN HOOR....!!!**

Er zijn nieuwe namen! Muziekgezelschap Vertellus komt weer naar het jaarlijkse Boekids Festival in Theater De Nieuwe Regentes in Den Haag om al spelend kinderverhalen te vertellen. Er komt een workshop paradijs met onder andere een "Gorgelmormel"-workshop en een workshop "Koken voor de Keizer". Veel meer informatie en het volledige programma op: <http://boekids.nl>

Bronbeek Festival

In het kader van de Open Dag van Landgoed Bronbeek wordt weer het Bronbeek Festival gehouden. Dit keer is als thema gekozen voor de Vier Elementen: aarde, vuur, water en lucht. Er zijn heel veel activiteiten, zowel buiten als ook in het Museum en in grote legertenten. Het Festival is er voor alle leeftijden.

Ontdek hoe je zelf een volt bouwt of hoe je een echte Indische vlieger maakt en je hem meteen

kunt uittesten. Heb je meer met aarde, versier dan een bloempot en plant er een stekje uit de Bronbeek-kas in. Maak in een workshop je eigen vlag voor de landen Luchtje, Waterland, Aardonia en Vuurrijk.

Verder kun je een superspannende Blote Voetentocht maken langs een pad waarop allerlei voorwerpen liggen, die je dan moet raden. Of je kunt meedoen aan een Fotospeurtocht en de plek ontdekken waar misschien een schat verborgen is.

Tussendoor kun je een gat in de Lucht springen op ons springkussen. Meld je aan bij de Dromensmid en smeed of kneed je droom tot een sieraad. Of maak je eigen Sneeuwbol vol glitters.

In de workshop "De Verzonken Stad" schilder je met inkt of met waterverf hoe je denkt dat Bronbeek eruit zou kunnen zien, als het onder water zou liggen. Verras het 'thuisfront' met een zelfgemaakt masker.

Test je handigheid en je uithoudingsvermogen op de grond in de

hindernisbaan of in de lucht aan de klimwand. Ook kan je meedrijven met een echt legervoertuig of wil je liever paardrijden?

In de fotostudio vind je allerlei Indische kleding, uniformen, wapens en legerassen om je te verkleden en op de foto te komen. Leer zelf zeep maken in een speciale workshop. En dat alles onder de vrolijke muziek van een militaire fanfare.

Als klap op de Vuurpijl kun je een enquête invullen waarin je je ervaringen kunt invullen over het Bronbeek Festival. Hiermee kun je een heuse Ballonvaart winnen

voor twee personen. Natuurlijk zijn er ook een heleboel Indische hapjes en drankjes te verkrijgen. De kaartverkoop is aan de ingang

van het Landgoed Bronbeek en is voor kids tot 6 jaar helemaal gratis, evenals voor iedereen die een Museumkaart heeft of lid is van BronbeekVrienden. Anderen betalen slechts het Museumtarief. Op het terrein van de HAN aan de Ruitenberglaan kunnen je ouders bovendien GRATIS parkeren.

Het Bronbeek Festival wordt gehouden op ZONDAG 13 MEI a.s. van 10.00 tot 17.00 uur. Het adres van het Landgoed is: Velperweg 147, in Arnhem.

Recept

Indische ovenschotel

Ook voor de kids dit keer een lekkere ovenschotel met spekreepjes, gehakt en andijvie en een uitje. Smullen maar.

Ingrediënten:

250 gr. rundergehakt, 200 gr. spekreepjes, 500 gr. andijvie, 2 rode uien, 1 losgeklopt ei, 2 teentjes knoflook, versgemaakte aardappelpuree (voldoende om de ovenschaal twee keer te voorzien van een laag puree van 1 cm.), zwarte peper, nootmuskaat, 1 el. kerriepoeder, 2 tl. sambal badjak, snufje zout, 3 el. ketjap manis, paneermeel, boter, geraspte belegen of oude kaas.

Bereiding:

Was de andijvie (bij voorgesneden andijvie niet nodig) snijd deze zoals u gewend bent en kook deze beetgaar. Goed laten uitlekken in een vergiet. Bedek de bodem van een ingevette ovenschaal met de eerste laag aardappelpuree en bedek deze met de uitgelekte andijvie. Meng vooraf nog even het losgeklopte ei met de andijvie. Verhit een klont boter in de koekenpan of

braadpan en bak hierin de spekreepjes goed aan. Doe het gehakt, gesnipperde uien en fijngehakte knoflook erbij en blijf met een vork roeren tot alles lekker rul is. Dan de sambal badjak, zwarte peper, nootmuskaat, ketjap manis, kerriepoeder en het snufje zout erbij en meng dit goed. Verdeel dit over de andijvie in de ovenschaal en dek dit af met weer een laag aardappelpuree. Strooi hierover paneermeel en geraspte kaas met een paar klontjes boter en zet in een voorverwarmde oven van ca. 200 graden. Na 30 minuten uit de oven halen en serveren.

Selamat makan

Links 4 Kids

Heel veel leuke LINKS voor kinderen, maar niet alleen voor kinderen:

Doorlink-website naar tal van Indische en Indisch gerelateerde

websites, blogs, personen en onderwerpen.

<https://linkenindisch4ever.wordpress.com/>

Website over online **geschiedenis** van, voor en met Indische Nederlanders.

<http://www.indischhistorisch.nl>

Informatie over **schoollespakketten** over het voormalige Nederlands-Indië.

www.gastdocenten.com

Indisch Herinneringscentrum Sophiahof, Den Haag

www.indischherinneringscentrum.nl

Moluks Historisch Museum (MHM) Sophiahof, Den Haag
<http://www.museum-maluku.nl/>

Indisch Museum, een digitaal museum over Nederlands-Indië:
<https://indischmuseum.wordpress.com>

Informatie over de **Nationale Indië-Herdenking** op 15 augustus. www.indieherdenking.nl

Een **Indische start-pagina voor de jeugd**: <http://suara-baru-kecil.jouwpagina.nl>

De **Jeugdwebsite** van de Nederlandse Oorlogsgravenstichting (Ned.-Indië).
<http://www.eenlevenverloren.nl/index.php?go=home.personen@pagenr=1>

Info over boeken, artikelen, TV- en radiodocumentaires plus LINKS naar sites betreffende het Pagan-Baroe Spoorweg drama.
<http://paganbaroe.my-free.website/>.

Taman Indonesia, Het leukste kleine Indonesische dierenpark in Nederland. <http://www.taman-indonesia.nl>

Koorenhuis - Den Haag, cursussen en workshops voor muziek, dans, kunst en theater.
<http://www.koorenhuis.nl>

Een informatieve website met heel erg veel **Theatervoorstellingen**, overal in Nederland en voor iedere leeftijd.
<http://www.kindertheater.nl/>

Kunstbende, Een landelijke organisatie met afdelingen in alle provincies voor iedereen van 13 tot en met 18 jaar.
<http://www.kunstbende.nl>

Jeugd Startpagina "Open Start" <http://jeugd.openstart.nl>

Weblog "Indische Jeugdleteren" Blog van Marjorie van Putten:
<http://indischejeugdleteren.wordpress.com/over-mij/>

Villa Zebra, landelijke jeugd-organisatie
<http://www.villazebra.nl>

Young Adult Books, website met boekrecensies en webshop over boeken voor middelbare scholieren.
<http://www.youngadultbooks.nl/>

Jeugdbieb, leuke en informatieve website. <http://www.jeugdbieb.nl>

Cultuur, Jeugd, Sport en Media in Vlaanderen, website met van alles.
<http://www.cjsm.vlaanderen.be>

Kinderboekenpraatjes. Heel veel boeken uitzoeken voor elke leeftijdsgroep.
<http://www.kinderboekenpraatjes.nl>

Website **Indische Jeugdboeken**, compleet met een bestellink.
<http://www.antiquariaat-anna.nl/boek/kameleonboeken>

CREAPRO
VERTALINGEN
■
Den Haag

*Vertalingen vanuit en naar alle moderne talen
Speciaal: technisch, medisch, juridisch en creatief
Schrijven van uw memoires, brochures en andere teksten*

SINDS 1989 VERTALERS & GHOSTWRITERS
DIE U ZORGEN UIT HANDEN NEMEN

Tel: 070-362 05 89 - 06-83205997

W: www.creapro.myplaces.nl @: creapro@worldonline.nl

VERTAALWERK & GHOSTWRITING

(advertentie)

De Indische Agenda

LET OP! Sluitingsdatum kopij op 8 mei 2018

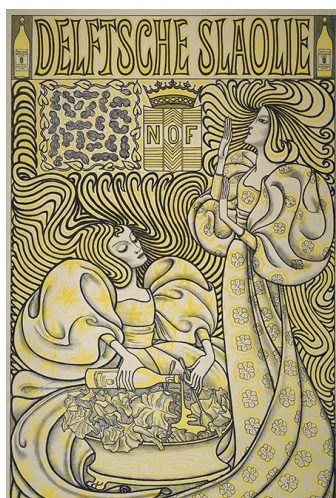
28 april t/m 10 juni 2018: De Japanse Tuin is weer open. De beroemde Japanse Tuin in Park Clingendael in Den Haag is weer open. Bezoekers kunnen hier talloze bijzondere en zeldzame planten, struiken en bomen

bewonderen, alsmede prachtige bruggetjes, lantaarns, ornamenten enz. Clingendael ligt op de grens van Den Haag en Wassenaar en is uitsluitend in het voorjaar en in de herfst enkele weken geopend. Vanwege de gevoeligheid van de

vegetatie kunnen slechts een beperkt aantal bezoekers tegelijk worden toegelaten. Hierdoor kunnen korte wachtrijen ontstaan. Locatie: **Landgoed Clingendael**, hoofdingang Wassenaarseweg (na het ANWB gebouw), openingstijden: 9.00 tot 20.00 uur. Toegang gratis. Nadere informatie www.denhaag.nl/japansetuin.

T/m 3 juni 2018: Jan Toorop en het animisme. Deze tentoonstelling richt zich vrijwel volledig op de afkomst van de kunstenaar.

Hij groeide op in de natuur, het ruige oerwoud en voelde zich één met de Javaanse natuur en met de cultuur. De tentoonstelling is tot stand gekomen dankzij het feit dat vele particulieren en instellingen Toorop's werk in bruikleen hebben gegeven, mede dankzij de inspanningen van de bekende Frans Leidelsemeijer. De locatie is: **Musee Lalique**, Gasthuisstraat 1, Doesburg. Zie voor entreprijzen, openingstijden en andere info: <http://www.musee-lalique.nl>.

T/m 30 juni 2019: Indonesische Bronzen – Schatten uit het Depot. Het Museum voor Volkenkunde toont een bijzondere verzameling bronzen voorwerpen die normaal in het depot blijven. Er zijn meer dan 200 Indonesische voorwerpen opgesteld. Ze bieden een schat aan informatie over de geschiedenis van Indonesië. De beeldjes zijn eeuwenoud, gemaakt tussen de 8^e en 15^e eeuw, een

periode waarin Java het centrum was van Hindoeïsme en Boeddhisme. Een tijdvak waarin ook enorme monumenten zoals de Boeddhistische Borobudur en de Hindoeïstische Tempel van Prambanan ontstonden. De beeldjes zijn grotendeels op Java gevonden, maar komen daar oorspronkelijk niet vandaan. Uit recent onderzoek weten we dat Java in die tijd via zee metaalstaven importeerde. De moeite waard om deze bijzondere tentoonstelling te bezichtigen. Locatie: **Museum Volkenkunde**, Steenstraat 1, 2312 BS Leiden. Openingstijden: Di. t/m Zo: 10.00 – 17.00 uur. Alle verdere bezoekersinfo: www.volkenkunde.nl.

T/m 18 juli 2018: Expositie Rotterdamsche Lloyd. Grote tentoonstelling met een LINK tussen de Koninklijke Rotterdamsche Lloyd en de beroemde scheepswerf "De Schelde". Deze werf was tussen 1882 en 1947 'hofleverancier' van de Lloyd. Het KRL-Museum heeft deze expositie

ingericht samen met Damen Schelde en Museum Scheldewerf. Genoemde organisaties zijn onlosmakelijk verbonden aan Nederlands-Indië en Indonesië. Mede om deze reden heeft ook Wietke van Dort acte de presence gegeven tijdens de opening op 17 januari jl. Bij de opening werd de geheel gerestaureerde "Blaas", de bij veel Vlissingers bekende

fabrieksfluit door de Damen Schelde directie aan het Museum geschonken. Deze bijzondere expositie wordt gehouden op twee locaties: **Damen Schelde Naval Shipbuilding**, De Willem Ruysstraat 99 (gratis entree, openingstijden: 09.00 tot 17.00 uur) en **Museum de Scheldewerf**, De Willem Ruysstraat 100 (kleine entree), 4381 NK Vlissingen. Openingstijden: 13.00 tot 17.00 uur. Info: krl-museum@kpnmail.nl

T/m 21 mei 2018: Expositie 'Van Dehua naar Otterlo'. Op deze tentoonstelling over het Chinees Porselein en tegels worden porseleinen beelden en bijzondere tegels getoond van twee hedendaagse Chinese kunstenaars uit de stad Dehua, traditioneel centrum van het

Chinees porselein. De stad Dehua ligt in de provincie, een belangrijk handelsknooppunt in het Zuid-oosten van China, aan de Straat van Taiwan. Locatie: **Nederlands Tegelmuseum**, Eikenzoom 12, 6731 BH Otterlo. Openingstijden: 13.00 tot 17.00 uur, maandags gesloten. Toegang: € 6,50 pp, kinderen t/m 12 jr. € 3,00. Info: www.nederlandstegelmuseum.nl.

21 april 2018: Voorjaarsmarkt. Jaarlijkse voorjaarsmarkt, georganiseerd door Rumah Kita (onderdeel Zinzia Zorggroep) met vele kraampjes met een keur aan spullen en hebbedingetjes, waaronder sieraden, kleding, kaarten, speelgoed, Indische boeken en nog veel meer. U bent de gehele dag welkom en in het restaurant zijn de lekkerste Indische hapjes

en drankjes verkrijgbaar tegen schappelijke prijzen. Vanaf 12.00 uur kunt u ook een Indische maaltijd à la carte bestellen. Bovendien is er een masseuse die u een pitjot kan geven. Van 14.00 tot 18.00 uur is er live muziek van de Kumpulanband. De locatie is: **Zorghuis Rumah Kita**, Plein 15 augustus nr. 1, Wageningen. Tijden: 10.00 tot 16.00 uur. De toegang is gratis. www.zinzia.nl.

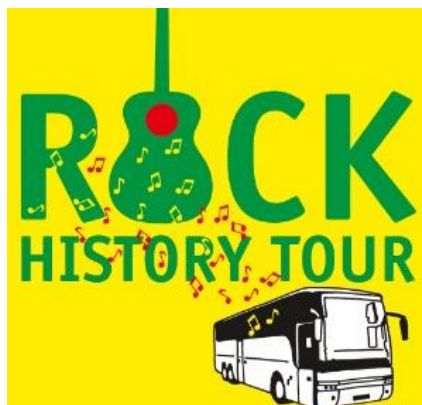
29 april 2018: 9^e Tjidengkamp Reünie. In Bronbeek vindt weer de jaarlijkse Tjideng Reünie plaats met als gastsprekers *Robin van Doorn* (zij schreef een indrukwekkend werkstuk over Tjideng op basis van gesprekken met haar oma). *Jeroen Kemperman*, onderzoeker bij het NIOD en redacteur

van de serie "Japanse bezetting in Dagboeken", waarin ook een deel over Tjideng. *Inez Schelfhout*, GZ psycholoog, werkzaam bij de "Stichting 45" in Oegstgeest. Locatie: **Kumpulan Bronbeek**, Velperweg 147, 6824 MB Arnhem. Tijd: vanaf 10.30 uur. Bezoekt u voor inlichtingen of om u aan te melden voor de Reünie: www.tjidengkamp.nl of via e-mail: henk.camping@tjidengkamp.nl. Tel: 06-20019553.

12 mei & 2 juni: Haagse Rock History Tour. De inmiddels wijd en zijd bekende Rock History Tour van Marcello's Art Factory and Rock Gallery aan de Haagse Koningin Emmakade is weer van

start gegaan. De eerste edities waren razendsnel vol bezet. Maar er komen er dit jaar nog meer, onder andere op 12 mei en 2 juni. Vorig jaar organiseerde Marcello in samenwerking met het Tong Tong Festival een totaal uitverkochte Indo Rock Tour. Of dat dit jaar weer het geval is kunt u wellicht volgende keer in deze rubriek lezen of kijkt u anders Op de website: <http://tongtongfair.nl>. In ieder geval kunt u zich voor de komende twee Tours nog inschrijven, maar wees er wel snel bij want voor u het weet is het volgeboekt. Met een luxe touringcar rijdt u langs tal van plekken uit de Haagse beat-geschiedenis uit de 60's en 70's. Aan boord is live muziek en de reisleiding is in handen van ex Golden Earring gitarist Peter de Ronde, hierin bijgestaan door kunstenaar Marcello. Vertrekpunt:

Marcello's Art Factory and Rock Gallery, Koningin Emmakade 148, 2518 JK Den Haag. Vertrektijd 14.00 uur. Deelnemers kaarten: € 49,95 pp. Deze prijs is incl. koffie of thee voor vertrek, een glaasje onderweg op een speciale locatie en dan nog een wijntje of biertje na terugkomst in Marcello's galerie. De Tour duurt ongeveer twee uur. Nadere info: <https://denhaag.com/nl/event/44027/rock-history-tour>.

18 mei 2018: Symposium en boekpresentatie: 'Onderzoek naar ziekten en zorg in Nederlands-Indië'. Symposium, verzorgd door de Nederlandse

Vereniging voor Medische Geschiedenis, met diverse sprekers en presentaties over bovenvermeld onderwerp met om 13.00 uur een lunch (rijsttafel). Na de lunch-pauze diverse kleine presentaties

door de auteurs van het boek "The medical journal of the Dutch Indies 1852-1942". Dit boek is tevens ter plaatse te koop voor € 20,00. Onderwerpen zijn onder andere: gynaecologie, Geneeskundige Dienst, Framboesia Tropica, Hospitalen en Kindergeneeskunde. Tijdens de pauzes kunnen de deelnemers een collectie foto's bezichtigen over de gezondheidszorg in Nederlands-Indië. Aan het bijwonen van het symposium en de boekpresentatie zijn geen kosten verbonden. Wel is de heerlijke uitgebreide rijsttafel voor eigen rekening à € 18,50. Aanmelden voor deze dag is noodzakelijk via een e-mail naar: eg.hesseling@hetnet.nl. Vermeld daarbij tevens of u wel of niet van de lunch gebruik wilt maken. Locatie: **Congrescentrum Kumpulan**, Landgoed Bronbeek, Velperweg 147, 6824 MB Arnhem. Tijden: 10.00 tot ca. 16.10 uur. Meer informatie op de website: <http://www.nvmg.nl/docs/programma20180518.pdf>.

25 mei – 27 mei – 30 mei – 3 juni 2018: Shadows of Java (Gamelan & Wayang). Stichting Raras Budaya en Gamelanensem-

ble Widosari vieren hun resp. 40 en 25 jarig bestaan met een viertal zinderende voorstellingen van Shadows of Java, met Joko Susilo, Guntur Sulistiyono, Peni Candrarini en Yukari Uekawa. Shadows of Gamelan is een veelzijdig spektakel met alle elementen van de traditionele Javaanse Gamelan, het poppenspel Wayang Kulit en de moderne varianten waarin de Gamelan gecombineerd wordt met westerse blaasinstrumenten. Internationaal vermaard poppenspeler (dhalang) Ki Joko Susilo staat garant voor een dynamische interactie tussen dhalang en orkest. Sinta Wuller schreef speciaal voor dit jubileum een nieuwe compositie voor Gamelanensemble Widosari en twee briljante musici: de wereldberoemde Indonesische zangeres Peni Candrarini en de virtuoze Japanse saxofonist Yukari Uekawa. De voorstelling duurt twee uur,

inclusief pauze. De voorstellingen: 25 mei – Tong Tong Festival – 20.00 uur; 27 mei – Kumpulan Bronbeek – 15.30 uur; 30 mei – Bijlmer Parktheater – 20.00 uur en 3 juni – Muziek & Dansschool Amstelveen – 15.00 uur. Zie voor de adressen, entreprijzen en overige informatie, de website: www.gamelanhuis.nl/widosari.

22 juli 2018: Bandung Summer Party. Ontmoet oude en nieuwe vrienden, kom gezellig dansen en eet een hapje mee. Op de Pesta Bandung Baru wordt de muziek

verzorgd door de bands Xanur en Straight. De ervaring van de vorige Party's leert ons dat het erg druk kan worden. Reserveer dus tijdig uw kaarten om zeker te zijn van een plekje op de locatie: **Zalencentrum De Brug**, Dunantlaan 1 te Reeuwijk. Aanvang 14.00 uur en we hebben de zaal tot 19.00 uur. Zaal open om 13.00 uur. Toegang: € 12,50 en aan de zaal € 15,00. Nadere inlichtingen en reservering kaarten bij: Rens Borghouts: 070-3938377; Anita: 070-4042134; Huib: 0617383473; Lenie: 070-3238411; Rob: 06-54688045 en anderen. U kunt uw reservering ook via een bankoverschrijving doen. Uw bijdrage moet dan wel vóór 10 juli 2018 bij ons binnen zijn: IBAN nummer: NL98 INGB 0002 7852 60 t.n.v. L. Borghouts o/v Bandung en aantal personen. E-mail adres: rensborghouts@live.nl.

TONG TONG FAIR

Donderdag 24 mei t/m zondag 4 juni 2018 – dagelijks 12.00 tot 22.00 uur – Malieveld, Den Haag

In 1959 was er een groepje Indische Nederlanders dat de Indische cultuur zo mooi, inspirerend en zo belangrijk vond, dat het een evenement ging organiseren om dat te laten zien. Bijna 60 jaar later vinden én doen we dit nog steeds: Welkom op de Tong Tong Fair, de grootste Indische happening van de wereld, waar Oost en West elkaar ontmoeten in een sfeer van vriendschap, gastvrijheid en inspiratie. De Tong Tong Fair heette oorspronkelijk Pasar Malam Tong-Tong. In de jaren '70 veranderde de naam in Pasar Malam Besar en sinds 2009 heten we: Tong Tong Fair.

Een podium voor de Indische cultuur

Onveranderd in al die jaren is ook de idee dat het Indische een onvervreemdbaar onderdeel is van de Nederlandse geschiedenis. Op de Tong Tong Fair in Den Haag krijgt de Indische cultuur een plek. De Indische (Euraziatische)

cultuur is waardevol genoeg om te bewaren en als inspiratiebron aan te bieden aan Indische en niet-Indische belangstellenden, van alle leeftijden.

60e Tong Tong Fair

Van 24 mei t/m 3 juni 2018 vindt de 60e Tong Tong Fair plaats. De Tong Tong Fair presenteert ook dit jaar weer een caleidoscopische cross-over van oosterse en westerse culturen, met een sterk internationaal programma. De Tong Tong Fair bestaat uit de beroemde [Grand Pasar](#) met het [Indonesië-Paviljoen](#), de [Eetwijk](#), met tientallen goede Aziatische restaurants en waroengs, en het

internationale Tong Tong Festival, een cultureel programma rond de mix van Oost en West in podiumkunsten, exposities, gesproken woord en actualiteit.

Passe-partout

In de entreprijs van de Tong Tong Fair is een passe-partout voor het Tong Tong Festival inbegrepen. Elk uur van de dag zijn er programma's in de thematheaters.

Onderscheidingen

Ontdek waarom de Tong Tong Fair is opgenomen in de [Rough Guide to World Music](#) en waarom het evenement in 2007 de Grand Prix van de Nationale Evenementenprijzen heeft ontvangen, de Oscar van de Nederlandse evenementenbranche. [Op deze pagina leest u er meer over.](#)

Stichting Tong Tong

De Stichting Tong Tong, verantwoordelijk voor de programmering van het Tong Tong Festival, heeft als doelstelling de Indische cultuur

te stimuleren, en het bevorderen van de kennis over Indische mensen en hun (cultuur-) geschiedenis. Kijk voor meer informatie [Stichting Tong Tong](#).

Pak de becak (fietstaxi)

Volgepakt naar huis? Er rijden becaks tussen station Den Haag Centraal en de Tong Tong Fair.

EHBO

In de Entreetent bevindt zich een hulppost van de EHBO. In beide weekenden is ook een EHBO-post in Eetwijk Oost geopend.

Garderobe

In de Entree bevindt zich een bewaakte garderobe. Het gebruik daarvan kost € 1,- per jas, tas of paraplu. Voor Sobats is de garderobe gratis. De Stichting Tong Tong is niet aansprakelijk voor verlies of schade.

Honden

Helaas is de Tong Tong Fair niet toegankelijk voor honden, behalve voor 'hulphonden' (blindengeleidehond e.d.).

Pinnen

Toegangskaarten kopen aan de

kassa van de Tong Tong Fair? Dat kan. Je kunt hier pinnen. Op de Tong Tong Fair zelf is geen geldautomaat maar je kunt bij de meeste standhouders pinbetalingen doen.

Rolstoelen en rollators

Bij de Infobalie in de Entree is een beperkt aantal rolstoelen en rollators te lenen. Zij zijn bedoeld voor mensen die slecht ter been zijn, maar niet zelf in het bezit zijn van een rolstoel/rollator. Tijdens de Tong Tong Fair kan dit alleen telefonisch: 070-318 0750. Er zijn geen kosten verbonden aan het lenen van een rolstoel/rollator. Wel dient u een borgsom te betalen van € 20,- en maken wij een kopie van uw legitimatie. Let op: het komt regelmatig voor dat alle rolstoelen en rollators zijn uitgeleend. Maak een reservering!

Toiletten

Op de Tong Tong Fair bevinden zich twee toiletgroepen. Kosten € 0,50. Gratis voor Sobats en voor houders van een Pasarpas (passe-partout).

Pasar Kalender 2018

(update: 1 april 2018)

Januari

13, 14: Steenwijk <http://www.istimewa-events.nl>.
00, 00: Breda <http://www.winkelcentrumhogevucht.nl>

Februari

9, 10, 11: Antwerpen (BE) <http://www.azieinantwerpen.be>
17 t/m 25: Amsterdam <http://www.istimewa-events.nl>

Maart

3, 4: Rijswijk (ZH) www.pasarmalamrijswijk.nl
9, 10, 11: Zwolle <http://www.istimewa-events.nl>
19: Kallenkote (Steenwijk) www.tamanindonesia.nl
23, 24, 25: Eindhoven www.stellarevents.nl
31, Rotterdam <http://www.istimewa-events.nl>

April

1, 2: Rotterdam <http://www.istimewa-events.nl>
7, 8, 9 Den Bosch www.pasarfestival.nl
20, 21, 22: Nieuwegein www.stellarevents.nl

Mei

5, 6: Kallenkote (Steenwijk) www.taman-indonesia.nl
4, 5, 6 Zutphen www.pasarfestival.nl
10 t/m 13: Antwerpen (BE) <http://www.istimewa-events.nl>
19, 20, 21: Den Helder www.stellarevents.nl
24 t/m 27: Gorinchem <http://www.istimewa-events.nl>
25 t/m 31: Malieveld Den Haag www.tongtongfair.nl

Juni

1 t/m 4: Malieveld, Den Haag www.tongtongfair.nl
8, 9, 10 Hardenberg www.pasarfestival.nl
16: Wageningen <http://www.zinzia.nl>
16, 17: Kallenkote (Steenwijk) www.taman-indonesia.nl
22, 23, 24: Leeuwarden www.stellarevents.nl
29, 30: Gorinchem www.pasarfestival.nl
29, 30: Zeist <http://www.istimewa-events.nl>

Juli

1: Gorinchem www.pasarfestival.nl
1: Zeist <http://www.istimewa-events.nl>
6, 7, 8: Vlissingen www.stellarevents.nl
7, 8: Kallenkote (Steenwijk) www.taman-indonesia.nl

8: Breda www.raffyzorg.nl
14, 15, 16: Groningen www.pasarfestival.nl
21, 22: Emmeloord www.stellarevents.nl
25 t/m 29: Steenwijk <http://www.istimewa-events.nl>
27, 28, 29: Oostende (BE) <http://www.istimewa-events.nl>

Augustus

3, 4, 5: Spijk <http://www.istimewa-events.nl>
11: Oost-Souburg <http://www.mae-uku.nl>
12 t/m 15: Dordrecht <http://www.istimewa-events.nl>
17: Kallenkote (Steenwijk) www.taman-indonesia.nl
25, 26 Leiden www.stichtingstellar.nl

September

1, 2: Almere www.indischefeestavond.nl
7, 8, 9: Assen www.pasarfestival.nl
15, 16: Kallenkote www.taman-indonesia.nl
16: Utrecht www.vrijooosttimor.nl
21, 22, 23: Arnhem www.stellarevents.nl
28, 29, 30: Enschede www.pasarfestival.nl
29, 30: Maastricht <http://www.istimewa-events.nl>

Oktober

1, Maastricht <http://www.istimewa-events.nl>
5, 6, 7: Haarlem www.stellarevents.nl
?: Amersfoort www.emiclaer.nl
11 t/m 14: Alphen a/d Rijn <http://www.istimewa-events.nl>
20, 21, 22: Nijmegen www.pasarfestival.nl
27, 28: Leek www.stichtingstellar.nl

November

3, 4: Rijswijk www.pasarmalamrijswijk.nl
9, 10, 11: Venray www.pasarfestival.nl
23, 24, 25: Rotterdam www.pasarfestival.nl

December

?: Den Bosch www.sccdehelftheuvel.nl
22 dec. t/m 6 jan.: (behalve 1^e Kerstdag en Nieuwjaarsdag)
Arnhem, Burgers Zoo <http://www.istimewa-events.nl>

Ziet u nog een foutje in deze lijst of heeft u een aanvulling of aan-/afmelding? Mail het ons.

Uw pasar aanmelden voor deze lijst ? # info@indisch-centrum-denhaag.nl
ook kleine particuliere en verenigings pasars welkom (ter beoordeling door de redactie)

1ct

MEER DAN 40 NIEUW
LANDEN

1ct naar **vaste lijn** /min

[▶ Meer informatie](#)

Colofon

Digitaal maandelijks Magazine van:
Nederlands Indisch Cultureel Centrum

Hoofdredacteur: Hans Vogelsang

Redactie:

Jean-Marie Bosch van Drakestein

Ron Kraft

Fotoredactie: Han Dehne

Juniorredacteur: Chinook de Deugd

Correspondenten:

Silfraire Delhay (Indisch Platform)

Yvonne van Genugten (Sophiahof)

Albert van Prehn (Muziek, column)

Sabina de Rozario (Door Blauwe Ogen)

Armando Ello (Hoezo Indo)

Ivo Pabbruwe (New Zealand)

Vormgeving & lay-out: Hans Vogelsang

Ondersteuning: Groep de Mos

Technische realisatie & verzending:

Dennis van der Ham

<http://www.borca-online.nl/>

Versijning: ca. de 15^e van elke maand

Sluitingsdatum kopij en advertenties:

de 10^e van elke maand

Advertentietarieven: op aanvraag

Abonnementen NICC Magazine: GRATIS

info@indisch-centrum-den Haag.nl

Postadres: Newtonstraat 660

2562 LA Den Haag - Netherlands

W: www.indisch-centrum-den Haag.nl

E: <http://indisch-centrum-den Haag.blogspot.com>

@: info@indisch-centrum-den Haag.nl

Rabobank IBAN: NL39 RABO 0129 216 836

t.n.v. N.I.C.C. te Den Haag

BIC: RABONL2U

Overname van (delen van de) inhoud is toegestaan, mits met bronvermelding.

© 2018 N.I.C.C. Den Haag

Herdenkingssymbool Melati

De Melati, de Indische jasmijn, is het herdenkingssymbool dat u onder andere kunt dragen op 15 augustus.

Prijs: per stuk : € 3,00; per 5 stuks: € 12,50; per 10 stuks: € 25,00

De prijzen zijn incl. administratie- en verzendkosten (Nederland)

Bestellen: <http://webshop.indieherdenking.nl/nl/>

SHOPDEN
BORCA ONLINE

Borca Online
Computer Service

Weimarstraat 39
2562 GP Den Haag
070-364 2806
www.borca-online.nl

e-mail adressenlijst

	NAAM	e - MAIL ADRES
1		
2		
3		
4		
5		
6		
7		
8		
9		
10		
11		
12		
13		
14		
15		
16		
17		
18		
19		
20		
21		
22		
23		
24		
25		

Deze e-mail-adressenlijst 'knippen en plakken' en versturen naar e-mail: info@indisch-centrum-den Haag.nl of printen en versturen per post (voldoende frankeren) naar: Administratie NICC Magazine # Newtonstraat 660 # 2562 LA Den Haag